

Ainevaldkond „Keel ja kirjandus”

1. Üldalused

1.1. Keele- ja kirjanduspädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärgiks põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, see tähendab suutlikkus mõista eakohaseid ilukirjandustekste ja nende osatähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos ning tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku ja iseenda identiteedi alust; keeleteadlikkus ja oskus end vastavalt suhtlussituatsioonile ja keelekasutuseesmärkidele nii suuliselt kui ka kirjalikult väljendada; arusaamine, et lugemine teeb vaimselt rikkamaks.

Keele ja kirjanduse õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) väärtustab keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 2) teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- 3) omandab põhiteadmised keelest ja saavutab õigekirjaoskuse;
- 4) väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, arvestades kultuuris välja kujunenud keelekasutustavasid;
- 5) kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
- 6) kasutab asjakohaselt erinevaid suhtluskanaleid ning suudab leida, kriitiliselt hinnata ja kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
- 7) väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahva pärimuskultuuri ja traditsioone kui ka kultuurilist mitmekesisust;
- 8) tajub kirjandusteost kui kunstiteost, mõistab selle kunstilisi väärtusi;
- 9) loeb eakohast väärtkirjandust, kujundades kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning rikastades mõtte- ja tundemaailma;
- 10) suudab kujundada ja väljendada isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust;
- 11) oskab õppida, hangib teavet eri allikatest, kasutab sõna- ja käsiraamatuid.

1.2. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonna õppeained on eesti/vene keel ja kirjandus. Eesti/vene keelt õpitakse 1.–9. klassini, kirjandust 5.–9. klassini.

Ainekavades esitatud taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks võetud arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmete ja ainete kaupa järgmiselt:

I kooliaste

eesti/vene keel – 19 nädalatundi

II kooliaste

eesti/vene keel – 11 nädalatundi

kirjandus – 4 nädalatundi

III kooliaste

eesti/vene keel – 6 nädalatundi

kirjandus – 6 nädalatundi

Õppeainete nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestusega, et taotletavad õpitulemused ja õppe-kasvatuseesmärgid on saavutatavad.

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Keel on rahvuskultuuri ja rahvusliku identiteedi kandja. Keele valdamine kõnes ja kirjas on inimese mõtlemisvõime kujunemise, vaimse arengu ning sotsialiseerumise alus ja eeldus. Eesti/vene keele hea valdamine on eduka õppimise eeldus kõigis õppeainetes.

Ainevaldkonna õppeainetes omandavad õpilased keele- ja kirjandusteadmisi ning saavad lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Teadmiste ning kogemuste alusel kujuneb õpilasest põhikooli lõpuks teadlik, aktiivne ja vastutustundlik lugeja, kirjutaja ning suhtleja.

Ainevaldkonna õppeained toetavad eeskätt õpilase emakeele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete oskuste arengut, kuid ka tema identiteedi ja enesetunnetuse kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

1.– 4. klassis arendatakse eesti/vene keele õppes kõiki keelelisi osaoskusi (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine) ja õigekeelsust. Osaoskusi ja õigekeelsust arendatakse nii teabe- ja tarbetekstide kui ka ilukirjandustekstide lugemise, jutustamise ja kirjutamise kaudu.

Alates 5. klassist on eesti/vene keel ja kirjandus eri õppeained, mida seob tekstikeskne käsitlusviis ning keeleliste osaoskuste arendamine.

Kirjandustundides kujundatakse õpilaste kirjandushuvi ja lugejavõimeid ning kõlbelis-emotsionaalset arengut loetud kirjandusteoseid mõtestades, kuid vaadeldakse ka ilukirjanduskeele eripära ning arendatakse suulist ja kirjalikku väljendusoskust.

Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus on avar tekstikäsitlus, mis hõlmab nii suulisi kui ka kirjalikke tarbe- ja ilukirjandustekste, samuti pildilisi, graafilisi ning teist liiki tekste. Ainevaldkonna õppeainete koostöös omandatakse teiste õppeainete õppimiseks vajalikke kuulamis-, kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisstrateegiaid, kujuneb soov ning oskus oma mõtteid väljendada.

Keelekasutust ning oskust tekste mõista ja luua arendatakse teksti- ja õigekeelsusõpetuse kaudu. Eesti/vene keelt ja kirjandust õppides omandab õpilane keelelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendama, kuuldot ja loetut analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Kirjanduslike tekstide lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilaste kultuuri- ja elukogemust, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut.

Keeleliste osaoskuste lõimimise tulemusel arenevad õpilaste mõtlemisvõime, suhtlusoskus ja enesetunnetus. Õpilased on võimelised eetilisel, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, teadlikumalt õppima ja tegutsema.

1.4. Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Seda tehakse erinevate tekstide lugemise, nende üle arutlemise reflekteerimise ja kirjutamise kaudu ning kasutades mitmesuguseid koostöövorme (ühisarutelud, projektid jne). Saavutatud üldpädevused kajastuvad tekstiloomes, esitlustes, arutlustes. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes oma väärtushinnangute ja enesekehtestamisoskusega loob sobiva õpikeskkonna ning mõjutab õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kirjandusõpetuses kujundatakse kõlbelisi ja esteetilis-emotsionaalseid väärtusi ning kultuuriväärtuste mõistmist ilukirjandus- ja aimetekstide kaudu. Keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa. Keeleõpetuses väärtustatakse funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Keele- ja kirjandustundides kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütlemata, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetilisel ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.

Enesemääratluspädevus. Tekstide üle arutledes kujundatakse õpilastes positiivset minapilti. Õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitletavate teemadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade.

Õpipädevus. Keele- ja kirjandustundides arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erinevatest allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus. Keele- ja kirjandustundides kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, suhtluspartneriga arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust. Õppetegevuse ja õppetekstide kaudu pannakse alus õpilaste diskuteerimis- ja väitlemis- ning tänapäevasele kirjaliku suhtlemise oskusele.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus. Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Vanemates tekstides kasutatud mõõtühikute teisendamise kaudu edendatakse arvutusoskust. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamisega, nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöodes. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

1.5. Ainevaldkonna õppeainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeained toetavad pädevuste saavutamist teistes valdkondades. Keele- ja kirjandustundides arendavad õpilased kõikides õppeainetes vajalikku suulist ja kirjalikku väljendus- ning suhtlusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendavad kirjandustekste lugedes sõnavara ning avardavad maailmapilti; õpivad kirjutama eri tüüpi tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja õpitud termineid ning sobivat stiili; õpivad koostama ja vormistama uurimistöid, kasutama allikaid ja viitama neile; harjuvad kasutama eri liiki sõna- ja käsiraamatuid.

Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi arendatakse nii keele ja kirjanduse valdkonna kui ka teiste ainete õppes, töötades sisult erinevate tekstidega, samuti diskussioonide ja väitluste kaudu. Lõimingut toetab elementaarsete õigekirjanõuete järgimine teiste ainevaldkondade tundides.

Võõrkeeled. Eesti/vene keele õpetuse kaudu arendatakse õpilaste kirjalikku ja suulist eneseväljendus- ning arutlusoskust, oskust luua tekste ning neist aru saada. Võõrkeelte õppimisel on abiks eesti/vene keele tundides omandatud keelemõisted. Omandatud võõrsõnad toetavad võõrkeelte õppimist. Maailmakirjanduse autorite ja teostega tutvumine tekitab huvi võõrkeelte õppimise vastu. Õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi selle keele maa ja kultuuri ning ka kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Matemaatika. Õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab eesti/vene keele ja kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.

Loodusained. Loodusteaduslike õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tööd tekstiga. Kohanimede ning loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja kinnistatakse keele- ja kirjandustundides. Loodusteemalised tekstid õppe- ning ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist ja kujutuspiltide teket ning võimendavad seeläbi emotsionaalset mõju lugejale.

Sotsiaalsained. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandustekste valides ja käsitledes peetakse

silmas ühiskonnas olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Sotsiaalainete õppimise käigus omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimese staatusest ühiskonnas toetavad kirjandusteoste käsitlemisel ühiskondlike probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimede õigekirja norme, mida ajaloo- ja ühiskonnatundides kinnistatakse konkreetsete näidete varal.

Kunstiained. Kunstiainete õpet toetab lähenemine kirjandusele kui kunstiainele. Kirjandusteose analüüs seostatuna illustatsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Reklaami käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete ja auditiivsete komponentide eritlemist ja analüüsi. Kirjandusteose käsitlemine illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitus.

Kehaline kasvatus. Meedia- ja kirjandustekstide valiku kaudu saadakse elukogemusi. Plakateid ja esitlusi koostades kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut. Väitlustes propageeritakse tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.

Tehnoloogia. Õppe- ja teabetekstide kaudu kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevat võimalusi ja ohte, kasutada eetilisel nüüdisaegseid tehnoloogiaid oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel ning järgida tehnilisi vahendeid kasutades ohutus- ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

1.6. Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Õppekava läbivaid teemasid peetakse silmas valdkonna õppeainetes eesmärkide seadmisel, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel, lähtudes kooliastmest ning õppeaine spetsiifikast.

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine. Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude ja loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tulevases tööelus. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme. Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi ning õpilast suunatakse kasutama eneseanalüüsi tulemusi oma tulevase haridustee ja tööelu planeerimisel. Õppetegevus võimaldab töömaailmaga ka vahetult kokku puutuda (nt õppekäigud ettevõttesse, ainevaldkonnaga seotud ametite tutvustus). Kujundatakse oskust koostada õpingute jätkamiseks ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente. Meediatekstide analüüsi kaudu juhitakse õpilasi märkama ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arutlema selle üle, kuidas need mõjutavad haridusteed ning tulevast tööelu.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitlemise kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima. Projektides osalemine aitab kasvatada aktiivset ellusuhtumist.

Kultuuriline identiteet. Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, eesti keele erikujudest (nt Mulgi, Võru, Setu, Kihnu murre). Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, aga ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast.

Teabekeskond. Erinevatest allikatest (sh internetist) teabe hankimine, selle kriitiline hindamine ja kasutamine on nii keele- ja õppeteemakohaste teadmiste laiendamise kui ka tekstiloome eelduseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi. Tekstide analüüsi abil kujundatakse julgust astuda välja taunimisväärtuste tegude ja hoiakute vastu.

1.7. Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaines seatud eesmärkidest, taotletavatest õpitulemustest ja õppesisust ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja põhiteemadega;
- 2) taotletakse, et õpilaste õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas ja jaotub õppeaasta jooksul ühtlaselt, nii et jääb piisavalt aega ka puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 3) võimaldatakse õpilastel õppida üksi ja koos teistega (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad sobiva pingutusega õppida;
- 5) kasutatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogia õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sealhulgas aktiivõpet (rollimäng, loovtöö, arutelu, väitlus, õpimapi ja uurimistöö koostamine, omaloomingu esitamine jne);
- 7) laiendatakse traditsioonilist õpikeskkonda (arvuti/multimeediaklass, muuseum, näitus, raamatukogu, ettevõtted, loodus jne);
- 8) rakendatakse õppetegevust toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (ekskursioonid kirjanikega seotud paikadesse ning keele ja kirjandusega seotud asutustesse, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega, loomekonkursid, konkurssideks valmistumine, projektõpe jne), pidades oluliseks sotsiaalse kompetentsuse saavutamist;
- 9) arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid.

Õppesisu käsitlemisel teeb aineõpetaja valiku arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkondlikud ning ainepädevused on saavutatavad.

1.8. Hindamise alused

Ainekavas on kirjeldatud õpitulemused õppeaines kooliastmete kaupa kahel tasandil: üldised õpitulemused õpetamise eesmärkidena ja õpitulemused osaoskuste raames. Hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, sealhulgas esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele; õpilaste individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest.

Hoiakutele (nt huvitatus, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine, kokkulepitud reeglite järgimine) antakse hinnanguid.

Hindamise kriteeriumid ja viiepallisüsteemist erinev hindamise korraldus täpsustakse kooli õppekavas.

Eesti/vene keele õppimise tulemusi kokku võtva hindamise vormiks võib olla kompleksne töö.

I kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist,
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, teksti mõistmist ja vabalugemist,
- 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja kirjalikku tekstiloomet.

II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust,
- 2) tekstide vastuvõttu,
- 3) tekstiloomet,
- 4) tekstide õigekeelsust.

Kirjanduse õppimise tulemusi hinnatakse eesti/vene keele õppest eraldi alates 5. klassist.

II kooliastmes hinnatakse:

- 1) teoste lugemist ning tutvustamist,
- 2) jutustamist,
- 3) tekstide tõlgendamist ja analüüsi, kirjandusliku kujundi mõistmist,
- 4) teksti esitust ja omaloomingut.

III kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) iseseisvat lugemist ja eri viisidel jutustamist,
- 2) teksti tõlgendamist, analüüsi ja mõistmist,
- 3) teksti esitust ja omaloomingulisi töid.

Kirjalikes kirjandusülesannetes parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustada esteetilist aspekti.

1.9. Füüsiline õppekeskkond

Kool korraldab keele ja kirjanduse valdkonna ainete õpet:

- 1) klassis, kus saab mööblit ümber paigutada liikumistegevusteks (nt dramatiseeringud, õppemängud) ning rühmatöök;
- 2) kooli raamatukogus ning väljaspool kooli vastavalt kooli õppekavas sätestatule.

Kool võimaldab:

- 1) klassiruumis kasutada õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni;
- 2) kasutada info- ja kommunikatsioonitehnoloogia õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sealhulgas veebisõnaraamatuid.

2. Ainekavad

2.1. Eesti keel

2.1.1. Eesti keele õppe- ja kasvatuseesmärgid

Eesti keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) omandab põhiteadmised eesti keelest kui soome-ugri keelest ja eesti keele õigekirjaoskuse, tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasiõppimisel;
- 2) mõistab keele tähtsust eneseväljendus- ja suhtlusvahendina, arendab keeleoskust, arvestades kultuuris välja kujunenud keelekasutustavasid;
- 3) õpib asjakohaselt kasutama erinevaid suhtluskanaleid, arendab oskust leida, kriitiliselt hinnata ning sihipäraselt kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet, sh ainevaldkonnaga seotud elukutsete ja edasiõppimisvõimaluste infot;
- 4) loeb ja kuulab mõtestatult eri tüüpi tekste ning koostab neid suuliselt ja kirjalikult;
- 5) õpib tundma eri tekstiliike ning märkama nende kasutusvõimalusi ja seoseid isikliku ja tööeluga;
- 6) arendab kriitilist mõtlemist, oskust arvamusi põhjendada ning suuliste ja kirjalike tekstide alusel iseseisvalt järeldusi teha;
- 7) kasutab oma kirjakeeleoskuse täiendamiseks sõna- ja käsiraamatuid ning internetiallikaid;
- 8) tajub keeleoskust õpioskuste alusena ja identiteedi olulise osana ning kujuneb teadlikuks keelekasutajaks;
- 9) väärtustab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit, suhtub lugupidamisega teiste rahvaste keelde ja kultuuri;
- 10) suhtub tolerantselt eesti keele võõrkeelena kasutamisse ja toetab teise emakeelega kaaslaste eesti keele omandamist.

2.1.2. Eesti keele õppeaine kirjeldus

Eesti keele oskus on nii õppekavas sätestatu omandamise alus kui ka õppekava eesmärk. Põhikoolis omandavad õpilased teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad neil toime tulla eakohaste suuliste ja kirjalike tekstidega.

Põhikoolis pannakse alus õpilaste sotsiaalsele kirjaoskusele, st oskusele kasutada keelt teadlikult ning kriitiliselt isiklikus, avalikus, õppe- ja tööelus. Õpilastes kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis hõlmavad keelt, selle variante ja eriliigilisi tekste ning lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ning loomisega.

1.– 4. klassis on eesti keel kirjandusega lõimitud õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärgi. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eraldi, kuid tugevasti lõimitud õppeained, arendades eri liiki tekstide kaudu sihipärase lugemise, suulise keelekasutuse ja kirjutamise oskust.

Põhikoolis tuleb teadlikult omandada kirjalik keel ja tänapäeva eesti kirjakeel. Eesti keele õpi-eesmärgi taotletakse mitme õppevaldkonna kaudu.

I kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi kolmes õppevaldkonnas: suuline keelekasutus (kuulamine, kõnelemine), lugemine ja kirjutamine. Suuline keelekasutus hõlmab eneseväljendust argiolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edasiandmist. Lugemise õpetamisel kujundatakse oskust töötada tekstiga eakohaste juhiste alusel. Kirjutamise õpetusega kujundatakse õigekirjaoskus õpitud keelendite piires ja suutlikkus end eesmärgipäraselt kirjalikult väljendada.

II ja III kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloomine ning õigekeelsus ja keelehoole.

Suulise ja kirjaliku suhtluse õpetusega kujundatakse oskust silmast silma, telefoni, kirja ja meili teel ning internetikeskkonnas kahekesi või mitmekesi suhelda, tekste kokku võtta ja vahendada.

Teksti vastuvõtu õpetuses kujundatakse oskust tekste valida ja leida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, teadvustatakse kuulamis- ja lugemisstrateegiaid ning süvendatakse võimet teksti paremini mõista ning tekstile reageerida.

Tekstiloomine õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul inimene tajub olukorda ja adressaati ning suudab oma mõtteid vajaliku täpsusega ja tekstiliigile omases vormis väljendada ning edastada.

Õigekeelsuse ja keelehoolduse õpetusega kujundatakse keeleteadlikkust ning teadmisi keelest. Õpilastes arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest, omandatakse teadmisi eesti kirjakeele ja murrete stiilirikkuse ning kirjavara mitmekülgse kohta.

2.1.3. Eesti keele õppe- ja kasvatuseesmärgid I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab suulisi ja kirjalikke küsimusi ning vastab nendele, kasutades kõnes ja kirjas sobivaid lühivastuseid ning terviklauseid;
- 2) kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
- 3) oskab sihipäraselt vaadelda ja nähtut kirjeldada ning märkab erinevusi ja sarnasusi;
- 4) kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit ja olukorda;
- 5) jutustab endast ja lähiümbruses toimunut;
- 6) kuulab mõtestatult eakohast teksti;
- 7) loeb õpitud teksti selgelt, ladusalt ja õigesti ning saab sellest aru, mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti;
- 8) loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust;
- 9) kirjutab õpitud keelendite piires õigesti;
- 10) jutustab ja kirjutab küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnade või kava abil;
- 11) töötab tekstiga õpetaja juhiste alusel.

2.1.4. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu I kooliastmes

Suuline keelekasutus

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ja lühivastuseid;

- 2) annab küsimustele toetudes arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu;
- 3) avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta, märkab erinevusi ja sarnasusi ning kirjeldab neid;
- 4) leiab väljendumiseks lähedase ja vastandtähendusega sõnu;
- 5) oskab suhtlusolukordades küsida, paluda, selgitada, keelduda, vabandust paluda, tänada;
- 6) mõtleb loole alguse ja lõpu;
- 7) esitab peast luuletuse või lühiteksti.

Õppesisu

Helide ja häälte ning häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas). Hääliku pikkuse eristamine. Täis- ja kaashäälikud. Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni esiletoomine ettelugemisel, dramatiseeringus jm esituses.

Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine. Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine. Kaaslaste ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).

Kuuldud jutu (muinasjutt, lühijutt lapse elust jne) ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ning nende ütlustele.

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine vastavalt olukorrale. Selge häälduse jälgimine teksti esitades.

Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid.

Sõnavara arendamine: sõnatähtenduste selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtähendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.

Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste esitamine ning neile vastamine. Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal. Aheljutustamine. Sündmuse, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil.

Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas (mõtestatud) peast esitamine.

Enese ja teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine.

Lugemine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) loeb nii häälega kui ka endamisi ladusalt ja teksti mõistes;
- 2) loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga;
- 3) töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;
- 4) vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta;
- 5) eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku ja keeldu;
- 6) tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna ja kirja;
- 7) mõistab tabeleid, diagramme, skeeme ja tingmärke;
- 8) on lugenud läbi vähemalt 10 eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatutest;
- 9) teab nimetada mõnd lastekirjanikku.

Õppesisu

Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.

Trükitähtede tundmaõppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse jm). Lugemistehniliselt raskete sõnade ning sõnaühendite lugema õppimine. Oma ja kaaslaste lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine tahvliit ja vihikust.

Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord jne) lugemine. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jne), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.

Sõna, lause ja teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.

Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine.

Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.

Töö tekstiga: õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine.

Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine.

Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades.

Loetud raamatust jutustamine ning loetule emotsionaalse hinnangu andmine. Vajaliku raamatu leidmine õpetaja abiga ja iseseisvalt.

Tekstiliiikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri.

Tarbe- ja teabetekst: teade, tööjuhend, eeskiri, retsept, saatekava, sõnastik, sisukord, õpikutekst, teatmeteose tekst, ajalehe- ja ajakirja- ning muu meediatekst.

Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).

Ilukirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.

Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, lähtudes vajadusest õpilaste keelekasutust rikastada ja kultuuritraditsioone edasi anda ning arvestades järgmisi teemavaldkondi.

Väärtused ja kõlblus. Ausus. Erinevus teistest. Minu hobid ja huvid. Minu tervis. Rikkus ja vaesus. Käitumine ja selle tagajärg

Kodus ja koolis. Perekond. Kodu turvalisus. Üksteisest hoolimine ja teiste aitamine. Sõbrad ja sõpruse hoidmine. Sallivus

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus. Kodukoha elu ja pärimused. Kultuuride mitmekesisus muinasjuttude ainetel

Mängiv inimene. Ringmängud ja mängulust. Sõnamängud. Völumaaailm

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng. Loodus minu ümber. Loomalood

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Minu kodumaa. Tavad ja pühad

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon. Arvuti/teler kui silmaringi avardaja

Kirjutamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
- 2) kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti maha, paigutab teksti korrektselt paberile ning vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt;
- 3) eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset;
- 4) eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid;
- 5) märgib kirjas õigesti häälikuid ja kaashäälikuühendit, käänd- ja pöörsõnade õpitud lõppe ning tunnuseid;
- 6) kirjutab õigesti asesõnu;
- 7) kirjutab õige sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse;
- 8) kirjutab suure algustähega lause alguse, inimese- ja loomanimed ning õpitud kohanimed;
- 9) piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi;
- 10) kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ning kontrollib kirjutatut näidise põhjal (30–40 sõna);
- 11) koostab kutse, õnnitluse, teate ning kirjutab eakohase pikkusega ümberjutustusi ja teisi loovtöid küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava abil;
- 12) teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestikjärjestuses.

Õppesisu

Kirja eelharjutused. Joonistähete kirjutamine. Väikeste ja suurte kirjatähtede õppimine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine, puhtus, käekirja loetavus ning kuupäeva kirjutamine. Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus.

Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine, laiendamine ja sidumine tekstiks. Ümberjutustuse kirjutamine. Jutu kirjutamine pildi täiendusena (pildiallkiri, tegelaskõne jne). Loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava abil, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus. Jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Sündmusest ja loomast kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.

Häälik, silp, sõna, lause, tekst. Täis- ja kaashäälikud. Tähed ja tähestik, tähestikjärjestus.

Hääliku pikkuse ning häälikuühendi märkimine kirjas. Tähtede *i* ja *j* õigekiri (v.a võõrsõnad ning tegijanimi); *h*-täht sõna alguses; sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses; *k*, *p*, *t* *s*- ja *h*-tähe kõrval. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes ning tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade ja ilmakaarte nimetuses. Silbitamise ja poolitamise alused. Liitsõna.

Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning sse-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude ja *da*-vormi õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (*ma*, *sa*, *ta*, *me*, *te*, *nad*, *kes*, *kas*, *kus*).

Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma loetelus. Koma *et*, *sest*, *aga*, *kuid*, *siis* puhul. Sidesõnad, mis ei nõua koma.

Sõnavara. Lähedase ja vastandtähendusega sõna.

2.1.5. Eesti keele õppe- ja kasvatusesmärgid II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb õpitud tekstiliike ning nende kasutamise võimalusi;
- 2) oskab teha kuuldust ja loetust kokkuvõtet nii suuliselt kui ka kirjalikult;

- 3) oskab koostada õppetöoks ja eluks vajalikke tekste ning neid korrektselt vormistada;
- 4) tunneb esinemise ettevalmistuse põhetappe ja esineb suuliselt;
- 5) suhtleb eesmärgipäraselt ja valib kontekstile vastava suhtluskanali, kuulab eesmärgistatult;
- 6) tunneb eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- 7) oskab kasutada ÕSi ja interaktiivseid õigekeelsusallikaid.

2.1.6. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali valida;
- 1) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning avaldab arvamust;
- 2) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
- 3) oskab oma seisukohta põhjendada ja vajaduse korral sellest taganeda;
- 4) oskab teha kuuldu ja loetu kohta nii suulist kui ka kirjalikku kokkuvõtet.

Õppesisu

Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ning kirjalikus tekstis.

Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldu kohta arvamuse esitamine. Suuline aramusavaldus ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine. Küsimustele vastamine, esitlus ja tutvustus. Väite põhjendamine.

Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal ning kõnejärg. Kaaslase täiendamine ja parandamine. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Klassivestlus, diskussioon.

Telefonivestluse alustamine ja lõpetamine. Virtuaalkeskonnas suhtlemise eesmärgid, võimalused, ohud, privaatsus ja avalikkus. E-kiri.

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;
- 2) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- 3) võrdleb tekste, esitab küsimusi ja avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte;
- 4) kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.

Õppesisu

Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine.

Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafiku) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.

Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekteerimine Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid.

Trükiajakirjandus: pressifoto, karikatuur, pildiallkiri.

Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam.

Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid. Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast andmete kirjapanek ning seoste esiletoomine. Tarbe- ja õppetekstide (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart, saatekava jne) mõtestatud lugemine.

Kirjandustekstid (4. klassis): kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, loomateemaline ilukirjanduslik ja aimejutt, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäänud.

Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht ja aeg ning tegelased. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Luuletuse mõtestatud lugemine (meeleolu, laad).

Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades järgmisi teemavaldkondi.

Väärtused ja kõlblus. Enesehinnang. Ausus enese ja teiste vastu. Iseenda ning teiste vajadused ja huvid. Arusaamine heast ja halvast. Õiglus ja ebaõiglus. Kiiduväärne ja taunitav. Erinevus teistest. Minu hobid ja huvid. Minu tervis ja tulevik. Rikkuse ja vaesusega seotud probleemid. Kohustused ja vastutus. Üksiolek ja hirmud.

Kodus ja koolis. Perekond. Kodu turvalisus. Vägivald kodus. Armastus oma kodu ja koduste vastu. Suhted vanemate, kasuvanemate ning vanavanematega. Suhted õdede, vendade, teiste lähisugulastega. Poiste ja tüdrukute suhted. Sallivus teistsuguste inimeste suhtes. Abivajaja ja aitaja. Nohiklikkus ja tõrjutus. Piir oma ja võõra vahel. Piir lubatu ja lubamatu vahel.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus. Rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale. Matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades. Kultuuride mitmekesisus. Erinevate rahvaste uskumused ja tavad. Käitumine eri kultuuriruumides. Külalislahkus. Lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse. Kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad.

Mängiv inimene. Ringmängud ja mängulust. Sõnamängud. Teatri võlumaailm. Leidlik probleemide lahendamine. Iluelamused. Loominguline koostöö. Mängult ja päriselt. Põhjendatud ja põhjendamata riskid

Keskond ja ühiskonna jätkusuutlik areng. Minu osa looduse hoidmisel. Austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse. Hädasolija aitamine. Lemmikloomad ning vastutus nende eest. Aastaaegade omanäolisus.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Minu juured. Seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse. Suhtumine keelde. Kodupaiga keel. Suhted teiste rahvustega

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon. Avastamisrõõm ja õpikogemused. Tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused. Internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas. Internet kui ohuallikas. Käitumine suhtlusportaalides. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad.

Tekstiloomed

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet;
- 2) koostab ning peab lühikese ettekande;
- 3) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe;
- 4) jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult;
- 5) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
- 6) avaldab viisakalt ja olukorrast lähtudes arvamust sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 7) kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju;
- 8) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt;
- 9) kasutab tekste luues ja seostades omandatud keele- ja tekstimõisteid.

Õppesisu

Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.

Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine ja avaldamine, tagasiside saamine.

Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine.

Lisateabe otsimine. Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamad võtted.

Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ning nende usaldusväärsus. Eri allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja aramus. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega.

Lühiettekanne ja esitlus internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika.

Kiri, ümbriku vormistamine.

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Eseme, olendi ja inimese kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ning selle väljendamine.

Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.

Arutlemine. Põhjuse ja tagajärje eristamine.

Raamatust kokkuvõtte ning raamatu kohta lugemissoovituse kirjutamine. Luuletuse kirjutamine.

Õigekeelsus ja keelehoole

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- 2) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid, ja lihtsamaid liitlauseid;
- 3) oskab kasutada veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks;
- 4) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsid ja hinnates.

Õppesisu

Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad.

Kirjakeel, argikeel ja murdekeel.

Häälikuõpetus ja õigekiri. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri. Tähed *g*, *b*, *d* s-tähe kõrval. Tähe *h* õigekiri. Tähtede *i* ja *j* õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). Liidete *gi* ja *ki* õigekiri. Sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. Tähtede *f* ja *š* õigekiri. Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist).

Sõnavaraõpetus. Kirjakeelne ja argikeelne sõnavara, uudissõnad, murdesõnad, släng. Sünonüümid, antonüümid, homonüümid, nende kasutamine. Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides. Igapäevaste võõrsõnade asendamine omasõnadega ja vastupidi.

Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist).

Vormiõpetus ja õigekiri. Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad.

Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, liht-, täis- ja enneminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ning mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis.

Käändsõna. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ning tähendus. Õige käände valik olenevalt lause kontekstist. Ainsus ja mitmus. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga, *lik*- ja *ne*-liiteliste omadussõnade käänamine ning õigekiri. Omadussõnade võrdlusastmed. Võrdlusastmete kasutamine. Omadussõnade tuletusliited. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (*ne*- ja *line*-liitelised omadussõnad).

Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ning järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ning numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Sõnaraamatute kasutamine käändsõna põhivormide kontrollimiseks.

Lauseõpetus ja õigekiri. Lause. Alus ja öeldis. Lihtsamad lause laiendamise võimalused. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlause. Koondlause kasutamine tekstis.

Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ning nende kasutamine.

Liitlause. Lihtlauseste sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine.

Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ning järel. Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi. Üte ja selle kirjavahemärgid.

Muud õigekirjateemad. Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed. Ajaloosündmused. Ametinimetused ja üldnimetused. Perioodikaväljaanded. Teoste pealkirjad.

Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine

2.1.7. Eesti keele õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) tuleb toime eesti kirjakeelega tavasuhtluses ja avalikult esinedes ning edasi õppides;
- 2) suhtleb eesmärgipäraselt ja valib sobiva suhtluskanali, väljendub kõnes ja kirjas asjakohaselt ning selgelt;
- 3) järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- 4) kuulab ja loeb arusaamisega eri liiki tekste, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning avaldab arvamust, vahendab loetut ja kuuldu suuliselt ning kirjalikult;
- 5) tunneb tekstiliike ja nende kasutusvõimalusi ning oskab eesmärgipäraselt eri liiki tekstide koostamiseks ja esitamiseks valmistuda;
- 6) koostab eri liiki tekste ja vormistab need korrektselt;
- 7) avaldab arvamust põhjendatult ja keeleliselt korrektselt;
- 8) mõistab eesti keele tähtsust rahvuskultuuris ning hea keeleoskuse vajalikkust;
- 9) hindab meediast ja internetist leitud asjakohast teavet kriitiliselt ning kasutab seda sihipäraselt;
- 10) kasutab sõna- ja käsiraamatuid ning leiab õigekeelsusabi internetiallikatest.

2.1.8. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab oma seisukohti väljendada ning sõnastab vajaduse korral eriarvamuse;
- 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
- 3) oskab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku võtta;
- 4) oskab nii suhtlust kui ka teemasid algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada;
- 5) oskab eakohastel teemadel arutleda ja probleemülesandeid lahendada ning osaleb diskussioonides;
- 6) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.

Õppesisu

Suhtlusolukord, selle komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine. Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, suhtlemise lõpetamine. Telefonivestlus.

Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine.

Diskussioon. Kompromissi leidmine ning kaaslaste oeldu/tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslaste tööle põhjendatud hinnangu andmine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine.

Väitlus, väitluse reeglid. Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine ning asjakohaste küsimuste esitamine.

Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik.

Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele.

Aktuaalse meediateksti kommenteerimine. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine.

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
- 2) loeb ja kuulab sihivõttel, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- 3) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist ja autorist;
- 4) suudab kasutatud keelevahendite kohta järeldusi teha ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina;
- 5) seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli;
- 6) oskab tekste võrrelda; osutab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida, tõlgendada ning oma kogemuse ja mõtetega seostada;
- 7) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, seoste loomisel ning tekstile reageerides.

Õppesisu

Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine.

Tarbetekstide (juhend, elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbetekstidest olulise info leidmine ning selle põhjal järelduste tegemine.

Teabetekstide (õpikutekst, populaar-teaduslik tekst) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Uurimuse eesmärk ning ülesehitus. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine.

Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Kõnest olulise teabe ja probleemide leidmine ning kokkuvõtte tegemine. Konspekterimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine.

Veebist teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ning süstematiseerimine.

Meediatekstide põhiliigid ja tunnused: uudislugu, arvamislugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus. Uudise ülesehitus ja pealkiri. Arvamuloo ülesehitus ja pealkiri. Peamised keelelised mõjutamisvõtted. Kriitiline lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine.

Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Põhilised meediakanalid. Televisioon ning raadio: avalik-õiguslikud ja erakanalid. Meediaeetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõte ning selle piirangud. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia.

Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Avalik ja varjatud mõjutamine.

Tekstiloomine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;
- 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise etappe;
- 3) oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
- 4) oskab eesmärgipäraselt kirjutada, eri liiki tekste (referaat, kirjand, kommentaar, arvamusalaldus, elulugu, avaldus, seletuskiri) korrektselt vormistada ning suuliselt esitada;
- 5) seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toimumise eesmärgiga, vahendab kuulnud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;

- 6) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 7) oskab kasutada omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades.

Õppesisu

Teabe leidmine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Alustekstide (meedia- ja teabetekstid) põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused.

Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ning esitamine.

Uudise kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest. Uudise pealkirjastamine.

Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine.

Arvamuse kirjutamine: seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.

Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõtte. Kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine.

Jutustava, kirjeldava ja arutleva kirjandi kirjutamine. Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ja selle ülesehitus: väide, põhjendus, järeldus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa tervikuks sidumine.

Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.

Suhtluseesmärkide kaudu sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomes: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid.

Kirjalike tööde vormistamise ja teksti arvutitöötuse põhimõtted.

Õigekeelsus ja keelehoole

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest ning tajub eesti keele eripära, suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi;
- 2) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid, oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit;
- 3) tuleb eesti kirjakeelega toime tavasuhtluses ja avalikult esinedes ning edasi õppides;
- 4) teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme ning lauseehituse peajooni, tunneb keelendite stiiliväärtust, kasutab ja mõistab tekstis keelendeid;
- 5) teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni, kasutab tekste koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust;
- 6) teab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt kõnekeelest;
- 7) teab eesti kirjakeele arengu etappe ja eesti keele murdeid.

Õppesisu

Kirjakeel ja kõnekeel. Eesti keele erikujud (vastavalt kooli asukohale ja/või õpilase päritolule).

Oskussõnavara. Eesti kirjakeele kujunemine. Keeleuundus ja keele areng: võimalused ja ohud .

Keelesugulus, soome-ugri ja indoeuroopa keeled. Eesti keele eripära ning võrdlus teiste keeltega.

Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased internetiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade õigekirja, õigehäälduse, õige muutmisviisi, tähenduse ning stiilivärvingu leidmiseks.

Häälikuõpetus ja õigekiri. Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad. Silbitamine, pikk ja lühike silp. Poolitamine, sealhulgas võõrsõnad ja nimed. Õigehääldus: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed. Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri. Õigekeelsussõnaraamatust (nii interneti- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ning õigehäälduse kontrollimine.

Sõnavaraõpetus. Sõna ja tähendus. Sõnastuse rikastamine: sünonüümide tähendusvarjundid, homonüümid ja veaohtlikud paronüümid. Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseologismid, nende stiilivärving.

Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine ja liitmine ning tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited.

Vormiõpetus ja õigekiri. Sõnaliigid: tegusõnad, käandsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ning muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses.

Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtlikud tegusõnad ja sõnavormid; õige pöördvormi leidmine õigekeelsussõnaraamatust. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegeusõna. Tegusõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käandsõna astmevaheldus: veaohtlikud käandsõnad ja sõnavormid. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad. Käandsõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad.

Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine. Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamise põhireeglid.

Lauseõpetus ja õigekiri. Lause. Lause suhtluseesmärgid.

Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ning täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ning kasutamine lauses.

Liht- ja liitlause. Lihtlause õigekiri. Rindlause. Rindlause osalause ühendamise võimalused, rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri. Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Liht- ja liitlause sõnajärg. Otsekõne, kaudkõne ning tsitaat. Otsekõnega lause muutmine kaudkõneks.

Muud õigekirjateemad. Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid. Kohad ja ehitised. Asutused, ettevõtted ja organisatsioonid, riigid ja osariigid. Perioodikaväljaanded. Teosed, dokumendid ja sarjad. Ajaloosündmused. Üritused. Kaubad.

Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine.

Arvuti keelekorrektori kasutamine.

2.2. Kirjandus

2.2.1. Kirjanduse õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) loeb eakohast ilukirjandust, arendab oma lugemisoskust ning omandab püsiva lugemisharjumuse;
- 2) väärtustab kirjandust rahvuskultuuri olulise osana ning tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 3) mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara ning arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- 4) arendab oma loomevõimeid ja suhtub loometöösse lugupidamisega;
- 5) laiendab silmaringi ning rikastab mõtte- ja tundemaailma;
- 6) kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi hoiakuid ning valmidust võtta vastutus enda elu mõjutavate valikute ja otsuste eest;

- 7) avaldab arvamust ja sõnastab oma mõtteid;
- 8) hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid;
- 9) loob seoseid ühiskonnas toimuva ning enda väärtuste, ootuste ja tulevikuplaanide vahel.

2.2.2. Kirjanduse õppeaine kirjeldus

Kirjandus on õppeaine, milles arendatakse õpilaste lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalset loomevõimet. Väärtkirjanduse ja rahvaluule tõlgendamise ning analüüsi kaudu kujundatakse õpilaste esteetilisi ja eetilisi hoiakuid, rikastatakse tundemaailma ning aidatakse neil kujuneda isiksusena, leida oma identiteet ja luua ainuomane maailmapilt.

Põhikooli kirjandusõpetuses keskendutakse eelkõige ilukirjanduse lugemisele ja tõlgendamisele. Eraldi pööratakse tähelepanu teose mõistmist toetavate oskuste arendamisele, teose kui terviku mõistmisele ning kujundliku keele tundmaõppimisele. Interpreteerimis- ja sünteesivõime arendamiseks kuuluvad kirjandusõpetusse ka tekstide esitamine ning õpilaste omalooming eri liiki tekstidena.

Kirjandusteoste üle arutamiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peavad õpilased tundma kirjanduse metakeelt ning kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. Teoste käsitlemiseks vajalikke mõisteid seletatakse õppekirjanduses, õpilaste enda seletust eeldatakse nende mõistete puhul, mis on õppesisus eraldi esile toodud. Kirjandusõpetuse teoreetiline külg on minimaalne, sest faktiteadmistest tähtsam on äratada ja hoida alal lugemishuvi ning arendada tõlgendusoskust.

Mitmekülgse tekstivaliku kaudu kujundatakse lugemis- ja analüüsikogemusi ning arendatakse lugejaoskusi. Lugemisvarasse haaratakse tähtsamate eetiliste ja esteetiliste küsimuste käsitlemist võimaldavaid teoseid nii uudiskirjandusest kui ka klassikast. Tähelepanu pööratakse ka folkloorsele materjalile, et väärtustada õpilase päritolu ja kultuurilist kuuluvust. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanre esindavate proosa-, draama- ja luuleteoste põhjendatud proportsioone ning kooliastmele kohaseid teemavaldkondi. Kultuuri järjepidevuse huvides sisaldab soovituslik terviklikult käsitletavate teoste valik ka rohkesti tüvitekste. Soovitusliku valiku põhjal saab koostada teoste loendi, lähtudes klassi õpistiilist ja -võimekusest. Lisaks on võimalik valida teemakohaseid tekste ja teoseid, sealhulgas paikkondliku päritoluga ja uudiskirjanduse hulgast. Tervikkäsitlemaks mõeldud teostest käsitleb õpetaja igas klassis vähemalt nelja. Õpetaja võib kirjandusteoseid valides arvestada õpilaste eelistusi ning kultuurilis-rahvuslikku eripära.

Kirjandustundides tuleb funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks tegelda ka teabetekstidega, mis on seotud eelkõige kirjanduse ning kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega. Kultuuriloolised tekstid avavad isiksust kujundavaid seiku, aitavad mõista teose kirjanduslikku ja ajaloolist tagapõhja ning kirjandusprotsessi, väärtustavad seda, mis on eesti kultuuris oluline, ja tekitavad huvi kultuuriloo vastu.

Õppeprotsessis võimaldatakse õpilastele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteoste, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et arendada ja väärtustada loovust ja mõtlemisvõimet ning tuua esile kirjutaja isikupära ja annet. Tekstianalüüsis ning -loomes on võrdselt olulised suuline ja kirjalik õppetegevus.

Kirjandusõpetus seostub peaaegu kõigi õppeainetega (esmajoonel eesti keelega) ja kirjanduse lähiümbruse aladega (folkloor, teater, film, kujutav kunst) ning toetab õppesisu kaudu õppekava läbivate teemade käsitlemist ja üldpädevuste saavutamist. Läbivate teemade käsitlemise iseloom, sügavus ja raskuspunkt on klassiti erinev ning paljuski seotud kirjanduse valikuga. Taotletakse, et loetud ilukirjandustekstide põhjal arutledes suhestaksid õpilased ennast käsitletavate teemadega.

2.2.3. Kirjanduse õppe- ja kasvatusesmärgid II kooliastmes (5. ja 6. klass)

6. klassi lõpetaja:

- 1) loeb eakohast eri žanris väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendab lugejaoskusi;
- 2) loeb ladusalt ja ilmekalt jõukohase keerukusega teksti ning mõistab seda;

- 3) oskab tutvustada loetud teoste sisu ja tegelasi, arutleda tegelassuhete ja probleemide üle, sealhulgas võrrelda tegelaste ning enda väärtushoiakuid ja huvisid;
- 4) oskab teksti- või elamuspõhiselt jutustada ja loetu üle arutleda;
- 5) kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades end korrektselt;
- 6) oskab vajaliku teavet hankides kasutada eri allikaid, sealhulgas sõnaraamatuid ja internetti.

2.2.4. Kirjanduse õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

Lugemine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) on lugenud läbi vähemalt kaheksa eakohast eri žanris väärtkirjandusteost;
- 2) loeb ladusalt ja ilmekalt;
- 3) väärtustab ilukirjanduse lugemist;
- 4) oskab tutvustada loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi ning kõnelda oma lugemiselamustest ja -kogemustest.

Õppesisu

Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.

Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine ning ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade abil;
- 2) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- 3) jutustab piltteksti põhjal.

Õppesisu

Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Aheljutustamine. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) koostab teksti kohta eri liiki küsimusi;
- 2) vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnade või tekstinäitega;
- 3) koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- 4) järjestab teksti põhjal sündmused ning määrab nende toimumise aja ja koha;
- 5) kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest, ning võrdleb ennast mõne tegelasega;
- 6) leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte;
- 7) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust;

- 8) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse;
- 9) tunneb ära ja kasutab tekstides tuntumaid kõnekujundeid;
- 10) seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;
- 11) mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes enda elamustele ja kogemustele;
- 12) seletab õpitud kõnekujundeid, rahvalaulu, muistendi ja muinasjutu olemust oma sõnadega.

Õppesisu

Teksti kui terviku mõistmine. Mälu- ehk faktiküsimuste ja loovküsimuste koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti järgi oma sõnadega ning peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetega ning märksõnadena.

Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt tsitaadid, iseloomulikud detailid) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste ning lugemismuljete sõnastamine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest ning oma sõnavara rikastamine.

Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ning tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise ja tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendusteed. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjuse-tagajärje seosed. Minajutustaja kui loo edastaja.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse, sh metakeele mõistmine. Mõisted: epiteet, võrdlus, vanasõna, kõnekäänd, muinasjutt, muistend, algriiim.

Epiteedi ja võrdluse äratundmine ning kasutamine. Valmi mõistukõnest arusaamine. Lihtsamate sümbolite seletamine. Tegelasõne varjatud tähenduse mõistmine. Kõnekäändude ja vanasõnade olemus, nende tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. Koomilise leidmine tekstist.

Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Algriiimi leidmine rahvalauludest. Algriiimi kasutamine oma tekstis. Luuletuse tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Loomamuinasjutu ja imemuinasjutu tüüptegelased ning tunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jm). Tekke- ja seletusmuistendi tunnused. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused.

Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused, teema ja idee, probleem, pea- ja kõrvaltegelane, tüüptegelane.

Luuletuse vorm. Rahvalaulu olemus. Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. Animafilmi olemus.

Teksti esitus ja omalooming

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjutab erineva pikkusega erivanilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavas ja jutustavas vormis;
- 2) esitab peast luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust.

Õppesisu

Esitamine. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Õige hingamine ning kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialogi või monoloogina). Rollimäng, rolliteksti esitamine.

Omalooming. Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:

- 1) loomamuinasjutt, imemuinasjutt, tekke- või seletusmuistend, hiiu- või vägilasmuistend, seiklus- või fantaasiajutt, mälestuslugu;
- 2) jutuke vanasõnade või kõnekäändude põhjal, algustähekordustega naljalugu, luuletus etteantud riimide põhjal või iseseisvalt samasisuline jutt luuletuse põhjal;
- 3) looduskirjeldus, loom- või kirjandusliku tegelase kirjeldus, teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülj, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutus, loo sündmustiku edasiarendus, uus või jätkuv lõpp loole, tegelastevaheline dialoog, kiri mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale.

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse ja tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.

Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.

Kirjandustekstide valik. II kooliastmes käsitletavat tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad.

Väärtused ja kõlblus. Enesehinnang. Ausus enese ja teiste vastu. Iseenda ning teiste vajadused ja huvid. Arusaamine heast ja halvast. Õiglus ja ebaõiglus. Kiiduväärne ja taunitav. Erinevus teistest. Minu hobid ja huvid. Minu tervis ja tulevik. Rikkuse ja vaesusega seotud probleemid. Kohustused ja vastutus. Üksiolek ja hirmud

Kodus ja koolis. Perekond. Kodu turvalisus. Vägivald kodus. Armastus oma kodu ja koduste vastu. Suhted vanemate, kasuvanemate ja vanavanematega. Suhted õdede, vendade, teiste lähisugulastega. Poiste ja tüdrukute suhted. Sallivus teistsuguste inimeste suhtes. Abivajaja ning aitaja. Nohiklikkus ja tõrjutus. Piir oma ja võõra vahel. Piir lubatu ja lubamatu vahel

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus. Rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale. Matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades. Kultuuride mitmekesisus. Erinevate rahvaste uskumused ja tavad. Käitumine erinevates kultuuriruumides. Külalislahkus. Lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse. Kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad

Mängiv inimene. Ringmängud ja mängulust. Sõnamängud. Teatri võlumaailm. Leidlik probleemide lahendamine. Iluelamused. Loominguline koostöö. Mängult ja päriselt. Põhjendatud ja põhjendamata riskid

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng. Minu osa looduse hoidmisel. Austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse. Hädasolija aitamine. Lemmikloomad ning vastutus nende eest. Aastaaegade omanäolisus

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Minu juured. Seos mineviku, oleviku ning tuleviku vahel. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse. Suhe keelesse. Kodupaiga keel. Suhted teiste rahvustega

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon. Avastamisrõõm ja õppimiskogemused. Tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused. Internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas. Internet kui ohuallikas. Käitumine suhtlusportaalides. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad

Soovituslik loend teoste terviklikuks käsitlemiseks.

Harri Jõgisalu „Veskiratta Madis” või „Vennikese ja tema sõprade lood”, Andrus Kiviräha „Sirli, Siim ja saladused”, Aino Perviku „Arabella, mereröövli tütar”, Jaan Krossi „Mardileib”, Jaan Rannapi „Viimane valgesulg”, Eno Raua „Kalevipoeg” või „Roostevaba mõök”, Erich Kästneri „Veel üks Lotte”, James Krüssi „Timm Thaler ehk müüdnud naer”, Astrid Lindgreni „Vennad Lõvisüdamed” või „Röövlitütar Ronja”, Ferenc Molnári „Pal-tänava poisid”, Christine Nöstlingeri „Vahetuslaps”, Joanne Kathleen Rowlingi „Harry Potter ja tarkade kivi”, John Ronald Reuel Tolkieni „Käabik”, Mark Twaini „Tom Sawyeri seiklused”, vähemalt üks

uudisproosateos omal valikul, üks vabalt valitud luulekogu, vähemalt üks paikkondliku autori proosa- või luuleteos.

Rahvaluuletekstid.

Rahvalaulud: töölaulud, laulud tarkusest ja rumalusest, maagilised laulud, loitsud. „Kalevala” lood. Looma- ja imemuinasjutud. Tekke- ja seletusmuistendid. Hiiu- ja vägilasmuistendid (Kalevipoeg, Suur Tõll). Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid. Tarkuse-, õppimis- ja tööteemalised vanasõnad ning kõnekäänud. Paikkondliku algupäraga rahvaluuletekstid, muistendid.

Põhjalikumalt käsitletavad autorid.

Sissevaateid Friedrich Robert Faehlimanni, Harri Jõgisalu, Andrus Kiviräha, Friedrich Reinhold Kreutzwaldi, Astrid Lindgreni ja Leelo Tungla ning mõne paikkondlikult tähtsa kirjaniku elu-, tegevus- ja loomingulukku.

2.2.5. Kirjanduse õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) väljendab end korrektselt suuliselt ja kirjalikult, jutustab kokkuvõtvalt teoses toimunust, arutleb teoses kujutatute üle ning kirjutab omaloomingulisi töid;
- 2) loeb eakohast eri žanris väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendab luigejaoskusi;
- 3) mõistab teose lugemisel tekkivate seisukohtade paljusust, väärtustab erinevaid ideid ja kujutamisi viise;
- 4) tõlgendab, analüüsib ja mõistab kirjandusteost kui erinevate lugude ja inimsuhete, elamuste ja väärtuste allikat ning erinevate seisukohtade peegeldajat;
- 5) väärtustab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- 6) kasutab vajaliku teabe hankimiseks erinevaid allikaid, nii teatmeteoseid kui ka interneti.

2.2.6. Kirjanduse õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

Lugemine ja jutustamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) on läbi lugenud vähemalt 12 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost;
- 2) loeb kirjandusteksti lodusalt ja mõtestades ning väärtustab lugemist;
- 3) oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrrelda teost mõne teise teosega;
- 4) suudab jutustada loetud teosest kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.

Õppesisu

Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.

Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega.

Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Loo jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või eri liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine. Tutvumine erinevate meedia (raadio, televisioon, internet) jutustamisviisidega.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- 2) kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate;
- 3) kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle;
- 4) kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi;
- 5) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust;
- 6) leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;
- 7) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse;
- 8) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;
- 9) oskab luuletusi lahti mõtestada;
- 10) eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike ning oskab nimetada nende tunnuseid;
- 11) oskab seletada õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust;
- 12) seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.

Õppesisu

Kõnekäänd, vanasõna, mõistatus, muinasjutt, muistend, regilaul, riimiline rahvalaul. Eepika, lüürika, draamatika. Eepos, romaan, jutustus, novell. Ballaad, valm, sonett, haiku, vabavärss. Tragöödia, komöödia.

Teose mõistmist toetavad tegevused. Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnade või arvamusega, tekstile toetumata.

Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausete ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teksti kui terviku mõistmine. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseenda, teiste tegelaste ning ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Mitme teose peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine.

Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine

Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, kirjandusliku metakeele tundmine.

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest.

Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse ning inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine

Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Piltluule

Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Muistendi tunnused. Müüdi tunnused. Kõnekäändu, vanasõna ja mõistatuse olemus. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Tänapäeva folkloor ehk poploor

Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Muutuv ja muutumatu tegelane. Prototüüp

Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning draamatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli tunnused. Seiklus-, ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Reisikirja olemus.

Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Draamatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Kirjandusteose dramatiseering.

Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering.

Arvustuse olemus.

Teksti esitus ja omalooming

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust;
- 2) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande;
- 3) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti;
- 4) kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed.

Õppesisu

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine. Korrektned kehahoid. Hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestide jälgimine

Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.

Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoog või monoloog). Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine.

Omalooming. Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:

- 1) muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatuse, naljaloo kõnekäändude põhjal, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tekstis toimunud sündmuste eeloo, loo muudetud

- vaatepunktiga, puänteeritud loo, mitme teose peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovitusel jm;
- 2) ulme- või detektiivjutu, haiku, vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, minavormis loo, detailidega laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, ühest ja samast sündmusest traagilise ning koomilise loo, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, tegelase seletuskirja jm;
 - 3) muinasjutu, muistendi ja regilaulu, kujundirikka luuletuse, tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlused, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöökirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi- või kirjandusteose arvustuse jm;
 - 4) teemamapi või lühiuurimuse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.

Kirjandustekstide valik. III kooliastmes käsitletavat tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad.

Väärtused ja kõlblus. Enesehinnang, Eneseväärikus. Ausus enese ja teiste vastu. Iseenda ja teiste vajadused ning huvid. Kirjutatud ja kirjutamata seadused. Arusaamine heast ja halvast. Õiglus ja ebaõiglus. Kiiduväärne ja taunitav. Erinevus teistest. Eesmärgid. Eneseotsingud. Minu hobid ja huvid. Minu tervis ja tulevik. Õnnelik olemine. Minu tugevad ja nõrgad küljed. Rikkuse ja vaesusega seotud probleemid

Kodus ja koolis. Perekond. Kodu turvalisus. Vägivald kodus. Kodu toetav jõud. Armastus oma kodu ja koduste vastu. Suhted vanemate ja kasuvanematega. Eri põlvkondade ühised ja erinevad tõekspidamised. Suhted õdede, vendade, teiste lähisugulastega. Suhted eakaaslastega. Suhted õpetajatega. Poiste ja tüdrukute suhted. Esimene armastus. Ühised väärtused. Kohustused ja vastutus. Koostegutsemine ja üksiolek. Hirmud. Erinevad kooliprobleemid ja koolivägivald. Abivajaja ning aitaja. Sallivus teistsuguste inimeste suhtes. Mina grupi liikmena. Liidriks olek. Nohiklikkus ja tõrjutus. Piir oma ja võõra vahel. Piir lubatu ja lubamatu vahel

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus. Kultuuride mitmekesisus. Elu eri kultuurides. Rahvuskultuur. Regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jm kultuur. Sallivus erinevate kultuurinähtuste suhtes. Matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades. Erinevate rahvaste uskumused ja tavad. Käitumine erinevates kultuuriruumides. Külalislahkus. Lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse. Rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale. Rahvuskultuuri säilitajad ja arendajad. Kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad

Mängiv inimene. Ringmängud ja mängulust. Sõnamängud. Teatri võlumaailm. Mängulisus elus ja loomingus. Leidlik probleemide lahendamine. Loova mõtteviisi rakendamine. Iluelamused. Loominguline koostöö. Mängu ja elu piirid. Mängult ja päriselt. Põhjendatud ja põhjendamata riskid. Riskeerimisjulgus. Mõtlemisvabadus ja mõtlemiskohustus

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Roheline mõtteviis. Minu osa looduse hoidmisel. Üleilmsed loodushoiuprobleemid. Austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse. Hädasolija aitamine. Lemmikloomad ja vastutus nende eest. Tasakaal looduses. Aastaaegade omanäolisus. Loodus kui ilu allikas. Linna- ja maakeskkonna erinevus

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Mina Eesti ühiskonna liikmena. Minu juured. Seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel. Ajaloomälu. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse. Suhe keelesse. Murdekeele omapära. Kodupaiga väärtustamine. Kangelaslikkus. Rahvusidentiteet. Suhted teiste rahvaste esindajatega. Eestlaste ja venelaste suhted. Rassismiprobleemid. Teistsuguste kultuuride austamine

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon. Avastamisrõõm ja õppimiskogemused. Tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused. Internet kui silmaringi avardaja ja infoallikas. Internet kui ohuallikas. Keeleline mõjutamine. Käitumine suhtlusportaalides. Infoteadlik inimene. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad

Soovituslik loend teoste terviklikuks käsitlemiseks.

Eduard Bornhöhe „Tasuja” või „Vürst Gabriel ehk Pirita kloostri viimsed päevad”, Oskar Lutsu „Kevade”, Sass Henno „Mina olin siin”, August Kitzbergi „Libahunt”, Albert Kivikase „Nimed marmortahvil”, Andrus Kiviräha „Rehepapp”, Lydia Koidula „Säärane mulk”, Diana Leesalu „Mängult on päriselt”, Helga Nõu „Kuu es sõrm”, „Pea suu!” või muu noorsooromaan, Katrin Reimuse „Haldjatants”, Anton Hansen Tammsaare „Kõrboja peremees”, Aidi Valliku „Kuidas elad, Ann?” või „Mis teha, Ann?” või „Mis sinuga juhtus, Ann?”, Eduard Vilde „Pisuhänd”, Paulo Coelho „Alkeemik”, William Goldingi „Kärbeste jumal”, George Orwelli „Loomade farm”, Antoine de Saint-Exupéry „Väike prints”, üks Terry Pratchetti romaan omal valikul, üks Agatha Christie või Arthur Conan Doyle'i romaan omal valikul, üks reisikiri omal valikul, vähemalt üks uudisproosateos omal valikul, üks vabalt valitud luulekogu igal aastal, vähemalt üks paikkondliku autori proosa- või luuleteos.

Rahvaluule tekstivalik. Eri liiki muistendid ja muinasjutud. Koha- ja ajaloolised muistendid, usundilised muistendid. Kaval-Antsu ja Vanapagana lood. Rahvalaulud (laulud sõprusest ja vaenlastest, mõistatuslaulud, pulma- ja armastuslaulud, kiidu- ja pilalaulud, tähtpäeva-, mängu- ja draamaelementidega laulud). Rahvanaljandid, anekdoodid. Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid. Sõpruseteemalised ja eetilisi hoiakuid kajastavad, aja, tähtpäevade ning kommetega seotud vanasõnad ja kõnekäänud. Eesti rahva mõistatusi. Paikkondliku algupäraga rahvaluuletekstid, muistendid.

Põhjalikumalt käsitletavad autorid. Sissevaateid Fred Jüssi, Lydia Koidula, Juhan Liivi, Viivi Luige, Oskar Lutsu, Lennart Meri, Jüri Parijõe, Kristjan Jaak Petersoni, Hando Runneli, Anton Hansen Tammsaare ja Marie Underi ning mõne paikkondlikult tähtsa kirjaniku elu-, tegevus- ja loominguloosse.

2.3. Vene keel

2.3.1. Vene keele õppe- ja kasvatuseesmärgid

Vene keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tajub keeleoskust teadmiste omandamise alusena ja oma identiteedi olulise osana;
- 2) omandab põhiteadmised keelest ning oskab neid igapäevaelus ja õppetöös kasutada, järgides vene kirjakeele norme;
- 3) oskab oma arvamusi põhjendada ning suuliste ja kirjalike tekstide alusel iseseisvalt järeldusi teha;
- 4) mõistab keele tähtsust eneseväljendus- ja suhtlusvahendina, arendab keeleoskust, arvestades suhtlusolukorda ja -eesmärki;
- 5) loeb ja kuulab mõtestatult eri tüüpi tekste ning koostab neid suuliselt ja kirjalikult;
- 6) kasutab oma kirjakeeleoskuse täiendamiseks sõna- ja käsiraamatuid ning internetiallikaid;
- 7) õpib asjakohaselt kasutama erinevaid suhtluskanaleid, arendab oskust leida, kriitiliselt hinnata ning sihipäraselt kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
- 8) mõistab vene keele olulisust vene kultuuri kandja ja suhtlusvahendina ning suhtub lugupidavalt teiste rahvaste keelde ja kultuuri.

2.3.2. Vene keele õppeaine kirjeldus

Keeleoskus võimaldab mõista ja väärtustada rahvuskultuuri. Vene keele hea valdamine on eduka õppimise eeldus kõigis õppeainetes vene õppekeelega koolis. Ainevaldkonna õppeained toetavad eeskätt põhikooliõpilaste emakeele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete oskuste arengut. Neis õppeainetes omandatakse keele- ja kirjandusteadmisi ning saadakse erinevaid lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Ainevaldkonna õppeained toetavad ka õpilaste identiteedi ja enesehinnangu kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

1.– 4. klassini on vene keel õppeaine, milles arendatakse nelja keelelist osaoskust (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine) ning õigekeelsust nii teabe- ja tarbetekstide kui ka kirjandustekstide lugemise, arutlemise ja kirjutamise kaudu; kujundatakse algteadmisi foneetikast, ortoepiast, ortograafiast, leksikoloogiast, fraseoloogiast, morfeemikast, grammatikast. I kooliastmes on vene keele õpe peamiselt

praktiline. Õpilased omandavad algteadmised keelest ja kirjandusest, õpivad õigesti kõnelema, lugema, kirjutama ja tähelepanelikult kuulama, arendatakse õpilaste tähelepanuvõimet ja lugemishuvi.

Alates 5. klassist on vene keel ja kirjandus eri õppeained, mida seovad tekstikeskne käsitlusviis ning keeleliste osaoskuste arendamine. Kirjandusõpetuses taotletakse eeskätt õpilaste kirjandushuvi ja lugejavõimete kujunemist ning kõlbelis-emotsionaalset arengut kirjandusteoste lugemise ja mõtestamise kaudu, kuid vaadeldakse ka ilukirjanduskeele eripära ning arendatakse õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust.

II kooliastmes laienevad õpilaste teadmised foneetikast, ortoepiast, leksikoloogiast, fraseoloogiast, morfeemikast, morfoloogiast ja süntaksist ning arendatakse õigekirja- ja inetrpunktatsioonioskusi. Tekstianalüüs näeb ette teksti ülesehituse vaatlust, peaidee sõnastamist, kõnetüübi ja -stiili määramist, tekstis kasutatud kujundlike väljendus- ja sidusvahendite väljaselgitamist. Ortograafiaga tegeldakse tekstipõhiselt.

Õpilastel kujuneb teadlik suhtumine enda ja teiste kõnesse, oskus olukorrale vastavalt suhelda. Lugemisel ja kirjutamisel on tähelepanu võõraste tekstide mõistmisel ning oma tekstide loomisel. Oluline on kuulatava teksti mõistmine. Tähelepanu pööratakse ka neutraalsete ja väljendusrikaste keelevahendite kasutamise oskuse kujundamisele.

III kooliastmes (7.–9. klass) jõuab lõpule foneetika, ortoepia, morfoloogia ja ortograafia õppimine ning töötatakse süstemaatiliselt süntaksi ja interpunktsiooniga. Omandatakse alusteadmised tekstist kui keele- ja kõneüksusest, teksti struktuuri eripärast, teksti loomisest ja mõistmisest ning eri tüüpi tekstide seostest. Täiustatakse kõiki kõneoskuse liike ning taotletakse kommunikatiivset kompetentsust kõnetegevuse põhilistes valdkondades. Põhitähelepanu pööratakse mitmesuguste kõnevormide arendamisele konkreetsetes situatsioonides, oskusele kasutada eneseväljenduseks vastavalt olukorrale keele kõigi tasandite vahendeid. Õpilased õpivad aru saama erinevatest tekstidest, neid analüüsima ja looma.

Kogu põhikooli vältel kujundatakse õiget ja sidusat kõnet ning rikastatakse õpilase sõnavara. Sammhaaval suureneb iseseisvuse osakaal töös tekstiga: teksti mõistmine, interpretatsioon, žanrilt ja stiililt erinevate tekstide loomine.

Õppesisu valib aineõpetaja arvestusega, et kooliastmeti osaoskuste kaupa kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkondlikud ning ainealased pädevused on saavutatavad.

2.3.3. Vene keele õppe- ja kasvatuseesmärgid I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab suulisi ja kirjalikke küsimusi ning vastab nendele, kasutades kõnes ja kirjas sobivaid lühivastuseid ning terviklauseid;
- 2) oskab kirjeldada eset, olendit ja olukorda;
- 3) oskab jutustada endast, oma huvidest ja hobidest ning lähiümbruses toimuvast;
- 4) loeb tekste selgelt, mõtestatult, ilmekalt, vigadeta ja õige intonatsiooniga ning arvestades vene kirjakeele hääldusnorme;
- 5) jutustab teksti ümber detailselt või lühidalt lihtsa plaani järgi, küsimustele vastates ja märksõnadele toetudes;
- 6) oskab määrata kuulnud teksti teemat ja põhiideed;
- 7) loeb iseseisvalt ülesandeid ja juhendeid ning täidab neid;
- 8) kirjutab kalligraafiliselt ümber trüki- ja käsikirjalist teksti;
- 9) kirjutab õigesti õpitud ortogramme ja punktogramme;
- 10) koostab ning kirjutab lihtsaid jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
- 11) saab aru lihtsast plaanist, tabelist, diagrammist ja kaardist;
- 12) suudab leida asjakohast teavet erinevatest allikatest ja kasutab eakohaseid sõnaraamatuid.

2.3.4. Vene keele õpitulemused ja õppesisu I kooliastmes

Kuulamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab määrata häälikute järgnevust sõnas ja sõna häälikulist koostist, eristab täis- ja kaashäälikuid, helituid ja hellisi ning kaashäälikuid;
- 2) määrab foneetiliste sõnade piirid, liigendab sõna silpideks, eristab rõhulisi ja rõhutuid silpe;
- 3) määrab lause grammatilise põhja ning sõnade seose lauses;
- 4) liigitab lauseid suhtluseesmärgi (väit-, küsi- ja käsklauseid) ning tundevärvingu (hüüd- ja mittehüüdlauseid) põhjal, eristab lausetüüpe intonatsiooni järgi;
- 5) eristab kõnevorme (dialoog, monoloog), kõnetüüpe (kirjeldus, jutustus, arutlus) ning žanre (luuletus, jutustus, muinasjutt);
- 6) eristab stiililt ja žanrilt erinevaid suulisi tekste;
- 7) määrab audioteksti teema ja peamise mõtte, jätab meelde teksti sisu ning täidab õpetaja korraldusel tekstipõhiseid ülesandeid.

Suuline kõne

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) hääldab õigesti ja selgelt häälikuid ning häälikuühendeid sõnades;
- 2) teab peast vene tähestikku;
- 3) seletab sõna tähendust iseseisvalt ja sõnastike abil;
- 4) koostab ja hääldab õige intonatsiooniga väit-, küsi- ja käsklauseid;
- 5) arendab vestlust igapäevaelus juhtunu, loetu ja nähtu kohta;
- 6) koostab lihtsaid jutustavaid, kirjeldavaid ja ka arutlevaid tekste küsimuste, märksõnade ning lihtsa plaani abil;
- 7) jutustab ümber eri stiilis ja žanris tekste;
- 8) loeb peast luule- ja proosatekste.

Lugemine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) loeb tekste häälega silphaaval ja ladusalt;
- 2) täidab ülesandeid, milles tuleb valikuliselt lugeda sõnu, sõnaühendeid, lauseid, tekstikatkeid;
- 3) loeb iseseisvalt eri žanris tekste ning saab neist aru;
- 4) kasutab sihipäraselt raamatu tiitellehte ja viiteaparatuuri;
- 5) loeb tabelleid, diagramme, skeeme ja tingtähiseid paberilt ning arvutist;
- 6) teab nimetada lastekirjanikke.

Kirjutamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjutab vajaliku info vihikusse, päevikusse ja tahvlile ning vormistab selle korrektselt;
- 2) vormistab grammatikaülesanded õigesti;
- 3) kirjutab etteütlemise järgi sõnu, lauseid ja lühemaid tekste õigesti;
- 4) kirjutab ümberjutustusi plaani ja märksõnade järgi;
- 5) kirjutab kirjeldavaid ja jutustavaid tekste ning vormistab need korrektselt;
- 6) oskab oma kirjalikke töid parandada.

Õppesisu

Keele roll inimese elus. Keel kui peamine suhtlusvahend. Sõnastik kui teatmekirjanduse liik. Tutvumine sõnastike tüüpidega

Graafika. Foneetika. Ortoeepia. Tähestik. Hääliku ja tähe suhe. Vene keele täis- ja kaashäälikute süsteem: rõhulised ja rõhutud täishäälikud, helilised ja helitud kaashäälikud, palataliseeritud ja palataliseerimata kaashäälikud

Paaris- ja paaritud kaashäälikud: helilised ja helitud, palataliseeritud ja palataliseerimata

Tähtede *е, ё, ю, я* funktsioonid

Rõhk. Sõnarõhu rasked juhud. Intonatsioon ja loogiline rõhk

Leksikoloogia ja fraseoloogia. Leksika ehk keele sõnavara. Sõna kui keeleühik. Sõna tähendus. Ühe- ja mitmetähenduslikud sõnad. Sõna otsene ja ülekantud tähendus

Sünonüümid. Antonüümid. Mitmetähenduslikud sõnad. Homonüümid

Fraseologismid. Vanasõnad, kõnekäänud

Vene keele seletussõnastik. Vene keele antonüümide sõnastik. Vene keele sünonüümide sõnastik

Morfeemika (sõna koostis) ja morfoloogia (sõnamoodustus). Morfeem kui keeleühik. Morfeemide liigid: juur, eesliide, sufiks, muutelõpp. Samatüvelised sõnad. Sõnatüvi. Sõnamoodustus- ja sõnamuutemorfeemid. Sõnamoodustusviisid

Nimisõna üldiseloomustus. Üld- ja pärisnimed. Elusolendeid ning elutuid esemeid ja nähtusi märkivad nimisõnad

Nimisõnade sugu. Nimisõnade ainsus ja mitmus. Nimisõnad, mis esinevad ainult ainsuse või mitmuse vormis

Nimisõnade käänamine. Vene keele käänete süsteem

Omadussõna üldiseloomustus. Omadussõna sugu, arv ning kääne. Omadussõna ühildumine nimisõnaga soovormis, arvus ja käändes

Esmased teadmised omadussõna täis- ja lühivormide kohta

Asesõna üldiseloomustus. Asesõna sõnaliikide süsteemis. Isikulised asesõnad kui sidususvahendid lauses ja tekstis

Tegusõna üldiseloomustus. Tegevusnimi (infinitiv) ja tegusõna isikulised vormid

Tegusõna ajavormid. Tegusõnade pööramine olevikus ja tulevikus. Tegusõnade pööramine minevikus

Nimisõna, omadussõna ja tegusõna põhilised süntaktilised funktsioonid sõnaühendis ja lauses

Eessõna üldiseloomustus

Süntaks ja tekst. Sõnaühend kui süntaktiline ühik. Sõnaühendi põhisõna ja laiend

Lause kui süntaksi põhiühik ja kui minimaalne kommunikatiivne üksus

Lause põhitunnused. Lause pealiikmed. Lause grammatiline põhi

Liht- ja laiendatud laused. Lause kõrvalliikmed: täiend, sihitis, määrus

Lauseliigid suhtluseesmärgi järgi: väit-, käsk- ja küsilauseid. Lauseliigid tundevarvingu järgi: mittehüüd- ja hüüdlauseid

Tekst kui kommunikatsiooniüksus. Teksti sidusus. Pealkiri, põhiidee, teksti plaan. Lõik

Tekstide mitmekesisus: muinasjutt, mõistatus, vanasõnad ja kõnekäänud, jutustus, luuletus, näidend, teadaanne, õnnesoov, kutse, juhend. Tekstide otsimine internetist

Ortograafia ja interpunktsioon. Ortogrammi mõiste. Väike- ja suurtähe kasutamine.

Täis- ja kaashäälikute õigekiri sõna juurmorfeemis. Tähtede *ъ* ja *ь* kasutamine. Täishäälikute õigekiri tähtede *ж, ч, ш, щ* ja *ц* järel.

не õigekiri tegusõnadega.

Eessõnade õigekiri.

Interpunktsioon: kirjavahemärgid loetelu puhul ja lause lõpus. Poolitamisreeglid.

Kirjandusliku lugemise temaatika. Eri tüüpi ja žanris kirjandusteosed on esindatud õppekirjanduse tekstidena ning valitakse vabaks lugemiseks vene, eesti ja välisautorite teoste seast, arvestades järgmisi teemasid: Minu perekond. Mina ja mu pereliikmed. Otsi sõpra ja hoiu teda. Õppida on alati kasulik. Aastaajad. Loodusimedest fantastikani. Headusest, mis võidab kurjuse. Aususest ja õiglusest. Tõsiselt ja naljaga pooleks.

2.3.5. Vene keele õppe- ja kasvatuseesmärgid II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) eristab kuulmise järgi žanrilt ja tüübilt erinevaid tekste, saab aru tekstide sisust, täidab audioteksti mõtestamisega seotud ülesandeid;
- 2) loeb tekste ilmekalt, järgides vene keele hääldusnorme;
- 3) reprodutseerib ning loob suuliselt tekste (dialoog, monoloog), kasutades keelevahendeid kooskõlas suhtlusolukorra ja vene keele normidega;
- 4) analüüsib vastavalt õppesisule keeleühikuid ning rakendab omandatud teadmisi kõnepraktikas;
- 5) hangib sihipäraselt teavet stiililt ja žanrilt erinevatest tekstidest ning teatmeteostest;
- 6) järgib kirjalikku teksti reprodutseerides ja luues vene keele norme ning kõneetiketti;
- 7) oskab kasutada sõnaraamatuid, teatmeteoseid ja interaktiivseid õigekeelsusallikaid.

2.3.6. Vene keele õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

Kuulamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) saab kuulates aru erinevate tekstide sisust;
- 2) eristab vormilt erinevaid suulisi tekste (monoloog, dialoog, polioloog), kõnetüüpe (puhtad ja segatüübid) ja žanre (vestlus, reklaam, instruksioon, teade);
- 3) määrab kuulatava teksti teema ja peamise mõtte, täidab audioteksti põhjal erinevaid ülesandeid.

Suuline kõne

Õpitulemused

Õpilane

- 1) esitab oma mõtteid järjekindlalt, loogiliselt ja sidusalt ning teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt;
- 2) loob dialoogilisi ja monoloogilisi tekste (kirjeldus, jutustus, arutus), pidades silmas teksti ülesehituse reegleid;
- 3) avaldab loetu kohta arvamust, põhjendab seda näidetega tekstist ja igapäevaelust;
- 4) oskab koostada tekstist lühikese ja ammendava ümberjutustuse;
- 5) jutustab loetust, nähtust ja kuuldust, suheldes kaaslasega või rühmas;
- 6) oskab kirjeldada ja võrrelda esemeid ning nähtusi;
- 7) järgib tänapäeva vene kirjakeele norme;
- 8) järgib kõneetiketi norme.

Lugemine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) loeb tabeleid, saab aru diagrammidest, skeemidest ja tingtähistest ning kasutab neid oma teksti koostades;
- 2) loeb teksti ilmekalt, õige intonatsiooniga ning vene kirjakeele hääldusnormide järgi;
- 3) loeb mõtestatult, tunneb ära stiililt ja žanrilt erinevad tekstid ning mõistab nende sisu;
- 4) oskab määrata teksti teema, allteemad ja peamise mõtte, teeb vahet fakti ja arvamuse ning põhilise ja teisejärgulise info vahel;
- 5) kasutab tekstiga töötades erinevaid lugemisviise;
- 6) oskab leida teavet erinevatest kirjalikest allikatest ning kasutab sõnaraamatuid ja teatmeteoseid;
- 7) oskab vajalikku materjali otsides orienteeruda raamatute pealkirjades ja tinglikes tähistustes ning viiteaparatuuris.

Kirjutamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab teksti luues teatmeteoseid kasutada;

- 2) väljendab kirjalikult oma mõtteid vabalt ja selgelt, järgib teksti koostamise reegleid (järjekindlus, loogilisus, sidusus, teemale vastavus) ning kõneetiketti;
- 3) loob eri stiilis ja žanris tekste (traditsiooniline ja elektronkiri, avaldus, seletuskiri, allkirjastatud tõend);
- 4) kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;
- 5) järgib kirjalikult teksti luues vene kirjakeele grammatikanorme;
- 6) reprodutseerib kirjalikke tekste nõutava kokkuvõtlikkusega (plaan, ümberjutustus);
- 7) oskab lihtsamaid tekste redigeerida.

Õppesisu

4. klassis toimuvad vene keele tundide kõrval (analoogselt I kooliastmega) kirjandusliku lugemise tunnid, milles õpilased täiustavad oma lugemistehnikat ja arendavad lugejaoskusi, et asuda 5. klassis õppima kirjandust iseseisva õppeainena.

Vene keelt uuriv teadus, selle põhiosad. Kirjakeele mõiste. Keelenormi mõiste. Kõnekultuur.

Foneetika. Graafika. Ortoepia. Vene graafika printsiibid: foneemipõhine ja silbipõhine. Häälikumuutused kõnes. Kaashäälikute helituks ja heliliseks muutumine. Foneetiline transkriptsioon.

Vene keele hääldusnormid. Sõnarõhu rasked juhud.

Leksikoloogia ja fraseoloogia. Sünonüümid. Antonüümid. Homonüümid. Paronüümid. Mitmetähenduslikud sõnad. Oma- ja laensõnad. Vananenud sõnad ja neologismid.

Neutraalsed ja stiilivärvinguga sõnad.

Raamatu- ja kõnekeele leksika. Üldkasutatav leksika ja piiratud kasutusega leksika (murdesõnad, professionalismid, žargonismid). Vene keele leksikaalsed ja stilistilised normid: sõna kasutamine kooskõlas sõna tähenduse ja stiilivärvinguga. Leksikaalne ühilduvus.

Fraseoloogia kui leksikoloogia osa. Vanasõnad, kõnekäänud, lendsõnad.

Vene keele trükitud ja veebisõnastikud.

Morfeemika (sõna koostis) ja morfoloogia (sõnamoodustus). Täis- ja kaashäälikute vaheldumine sõna juurmorfeemis.

Põhilised sõnamoodustusviisid: prefiksiline, sufiksiline, prefiksilis-sufiksiline, sufiksita, sõnade liitmine. Sõna üleminek ühest sõnaliigist teise.

Sõnaliikide süsteem vene keeles. Sõnaliikide üldiseloomustus. Iseseisvate ja abisõnade liigid.

Nimisõna: mees- ja naissoost isikuid tähistavad nimisõnad. Käänduvad, ebareeglipäraselt käänduvad ning käändumatud nimisõnad. Käänevormideta nimisõnade sugu ja arv.

Nimisõna süntaktilised funktsioonid. Nimisõnade kõnes kasutamise normid.

Omadussõna: kvalitatiivsed, relatiivsed ning possessiivsed omadussõnad. Omadussõnade võrdlusastmed. Omadussõnade täis- ja lühivormid. Omadussõna süntaktilised funktsioonid. Omadussõnade kõnes kasutamise normid.

Arvsõnade käänamine. Arvsõnade kõnes kasutamise normid.

Asesõnade käänamine ja liigitus. Asesõna süntaktilised funktsioonid. Asesõnad kui lausete sidestamise vahendid.

Tegusõna: perfektiivsed ja imperfektiivsed tegusõnad. Sihilised ja sihitud tegusõnad. Isikuta tegusõnad.

Tegusõna kõneviisid. Tegusõnade pööramine. Ebareeglipäraselt pöörduvad tegusõnad. Tegusõnade süntaktilised funktsioonid. Tegusõna kõnes kasutamise normid.

Määrsõnade liigid. Määrsõna süntaktilised funktsioonid. Rõhumäärsõnad. Rõhumäärsõnade tähendus.

Tuletatud ja mittetuletatud eessõnad. Liht- ja liiteessõnad.

Rinnastavad ja alistavad ning liht- ja liitsidesõnad.

Hüüdsõnade põhifunktsioonid.

Süntaks. Sõnaühendi struktuur. Lause kui süntaksi põhiühik ja kui minimaalne kommunikatiivne ühik.

Peamised aluse väljendamise viisid. Lihtöeldis.

Koondlause. Kokkuvõtavad sõnad koondlause.

Üte. Otsekõne. Dialoog.

Tekst. Põhilisi funktsionaalseid stiile esindavad tekstid (ilukirjanduslik, publitsistlik, teaduslik, ametlik, kõnekeelne stiil).

Tekstiliigid: instruksioon, seletuskiri, komplitseeritud instruksioon, reklaam, SMS-teade, jutustus, luuletus, näidend. Kommunikatsioon internetis (jututuba, foorum, blogi) ja seal kasutatavad tekstiliigid.

Ortograafia ja interpunktsioon. Täis- ja kaashäälikute õigekiri sõna lihttüves ja eesliidetes.

Sufiksrite õigekiri eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades.

Sõnalõppude õigekiri eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades.

Tähed *h* ja *hh* eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades.

Lahku- ja kokkukirjutamine ning sidekriipsu kasutamine eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades.

he ja *hu* kokku- ja lahkukirjutamine eri sõnaliikidesse kuuluvate sõnadega.

Määrsõnade õigekiri. Eessõnade, sidesõnade ja rõhumäärsõnade õigekiri.

Kirjavahemärkide funktsioonid. Vahemärgid lihtlauses (mõttekriipsu aluse ja öeldise vahel). Vahemärgid koondlausetes ning üttega lausetes. Vahemärgid otsekõnega lausetes.

Kirjandusliku lugemise temaatika 4. klassis.

Kirjandusteoste eri tüübid ja žanrid on esindatud õppekirjanduse ning vabalugemise tekstidena, mis valitakse vene, eesti ja välisautorite teoste seast järgmisi teemasid silmas pidades.

Looduse imeline maailm. Kuidas oled elanud, mu eakaaslane? Fantaseerime, unistame. Sõprusest, ustavusest, armastusest. Imedemaailm kirjanduses: rahva- ja autorimuinasjutud.

2.3.7. Vene keele õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) väljendub kõnes ja kirjas asjakohaselt ja selgelt;
- 2) analüüsib vastavalt õppesisule kõigi keeletasandite ühikuid, kasutab omandatud keeleteadmisi oma kõneoskuse arendamiseks;
- 3) oskab analüüsida teksti sisu;
- 4) tunnetab tüübilt, stiililt ja žanrilt erinevate tekstide keelelist omapära;
- 5) loob tüübilt, stiililt ning žanrilt erinevaid suulisi ja kirjalikke tekste;
- 6) on omandanud redigeerimiskogemuse ning oskab loodud tekstile hinnangut anda;
- 7) avaldab arvamust põhjendatult ja keeleliselt korrektselt;
- 8) arvestab suhtluseesmärki, kommunikatsiooni tingimusi ja adressaati, kasutab sobivaid keelevahendeid ning järgib kirjakeele norme;
- 9) mõistab vene keele tähtsust rahvuskultuuris ning hea keeleoskuse vajalikkust;
- 10) hangib infot eri allikatest (sh elektroonilistest), kasutab erinevat tüüpi sõnastikke ja muid vajalikke teatmeteoseid.

2.3.8. Vene keele õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

Kuulamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) saab kuulates aru eri žanris tekstide sisust, tunnetab teksti keelelist omapära ja stiili;
- 2) mõistab kuulatava teksti sisu, määrab teksti teema ja põhilise mõtte;
- 3) eristab vormilt (monoloog, dialoog, polüloog), kõnetüübilt (puhtad ja segatüübid) ning žanrilt (intervjuu, diskussioon, teadaanne) erinevaid suulisi tekste;
- 4) eristab kuuldu põhjal peamist infot, probleemi ja olulisi seisukohti;
- 5) täidab audioteksti põhjal erinevaid suulisi ülesandeid.

Suuline kõne**Õpitulemused**

Õpilane:

- 1) jutustab lähteteksti kokkuvõtvalt ümber;
- 2) formuleerib probleemi, väljendab ja argumenteerib oma arvamust, teeb järeldusi;
- 3) arutleb mitmesugustel teemadel, väljendab ja põhjendab oma arvamust;
- 4) loob suulist teksti monoloogi ja dialoogi vormis, võttes arvesse olukorda ja adressaadi eripära ning kasutades sobivaid keelevahendeid;
- 5) väljendab end suuliselt suhtlusolukorda arvestades, valdab kõnekultuuri;
- 6) avab eri stiilis ja žanris tekstide sisu, selgitab tarbetekstidest saadud infot;
- 7) esineb lühiettekandega kirjakeele norme järgides.

Lugemine**Õpitulemused**

Õpilane:

- 1) loeb ja analüüsib erinevaid tekste;
- 2) eristab lugedes fakti ja arvamust ning peamist ja teisejärgulist infot;
- 3) mõistab tarbetekstide otstarvet, suhtub infosse kriitiliselt;
- 4) loeb keerukaid tabeleid, diagramme, skeeme ja tinglikke tähiseid ning kasutab neid oma teksti koostades;
- 5) hangib teavet erinevatest kirjalikest allikatest.

Kirjutamine**Õpitulemused**

Õpilane:

- 1) loob ja vormistab korrektselt eri tüüpi tekste, arvestades olukorda ja adressaati, kasutades keelevahendite rikkust ning järgides keelenorme;
- 2) formuleerib probleemi kirjalikult, väljendab oma arvamust ja argumenteerib seda, teeb järeldusi;
- 3) kirjutab arutlevat, kirjeldavat ja jutustavat laadi kirjandeid ja loovtöid;
- 4) koostab lühiettekande, referaadi, projekti ja uurimuse, kasutades tsitaate, viiteid, kirjanduse loetelu;
- 5) hindab oma tekste koostades kriitiliselt samateemalisi internetis leiduvaid tekste;
- 6) kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;
- 7) tunneb teksti redigeerimise aluseid.

Õppesisu

Vene keel maailma teiste keelte seas. Keel kui arenev nähtus.

Foneetika. Ortoepia. Sõnarõhu rasked juhud. Ortoepiasõnastikud.

Morfoloogia. Tegusõna vormid. Keksõna grammatilised tunnused. Oleviku ja mineviku keksõnad. Aktiivi ja passiivi keksõnad. Passiivi keksõna täis- ja lühivormid. Keksõnaühendid. Keksõna süntaktilised funktsioonid.

Keksõna kõnes kasutamise normid.

Gerundium (*des*-vorm). Gerundiumi grammatilised tunnused. Perfektiivne gerundium ja *des*-gerundium (imperfektiivne aspekt). Gerundiumiga sõnaühendid. Gerundiumi süntaktilised funktsioonid. Gerundiumi kõnes kasutamise normid.

Süntaks. Sõnaühend. Alistusseose liigid (ühildumine, rektsioon, külgnemine).

Sõnade ühendamise normid (leksikaalsed, grammatilised, stilistilised).

Aluse tekstifunktsioonid.

Liitõeldis (nimi- ja tegusõnaline). Õeldise tekstifunktsioonid.

Lause kõrvalliikmed: täiend (ühilduv, mitteühilduv; lisand), sihitis (otse- ja kaudsihitis), määruse liigid.

Täis- ja väljajättelised laused. Kahe ja ühe pealliikmega laused. Ühe pealliikmega lausete tüübid

Lihtlause laiendamine (samaliigilised lauseliikmed, lauselühendid, sõnad ja konstruktsioonid, mis lauseliikmete hulka ei kuulu)

Lauseliikmete (täiend, lisand, määrus, sihitis) kirjavahemärkidega eraldamine.

Kaudkõne. Otse- ja kaudkõnega lausete sünonüümsus. Tsiteerimisviisid.

Liitlause. Rindlause, põimlause, sidesõnata liitlause. Ühetüübiliste ja erinevate seoseliikidega liitlause.

Mõttesiirded lausete ja tekstiosade vahel. Lausete grammatilised seosed.

Tekstide liigid: arutlev, kirjeldav ja jutustav kirjand, referaat, uurimus, projekt, teadaanne, avaldus, iseloomustus, diskussioon, esinemine etteantud teemal. Loov- ja uurimistöö vormistamine: struktuur ja keel.

Tekstid elektroonilises keskkonnas.

Ortograafia ja interpunktsioon. Sufiksrite õigekiri eri sõnaliikide sõnades. Sõnalõppude õigekiri eri sõnaliikide sõnades.

h ja *hh* õigekiri eri sõnaliikide sõnades.

he kokku- ja lahkukirjutamine kesksõnade ning gerundiumiga.

Lauseliikmete kirjavahemärkidega eraldamise reeglid. Kirjavahemärgid lauseliikmetega grammatiliselt sidumata sõnade puhul. Võrdlustarindid.

Kirjavahemärgid liitlause: rindlause, põimlause, sidesõnata lauses ning erinevate seoseliikidega liitlause.

2.4. Kirjandus (vene õppekeele koolile)

2.4.1. Kirjanduse (vene õppekeele koolile) õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) loeb eakohast ilukirjandust ja arendab lugemisoskust, omandab püsiva lugemisharjumuse kui maailma ja iseenda mõistmise vahendi;
- 2) väärtustab kirjandust rahvuskultuuri olulise osana, tutvub erinevate rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 3) mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara, arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- 4) arendab loomevõimeid ja suhtub loometöösse lugupidamisega, teab kirjandusloominguga seotud ameteid ja elukutseid;
- 5) kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid ning valmidust võtta vastutus oma elu mõjutavate valikute ja otsuste eest;
- 6) laiendab silmaringi, rikastab mõtte- ja tundemaailma;
- 7) annab iseseisvaid hinnanguid, sõnastab ja esitab oma mõtteid;
- 8) hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid, luues seoseid ühiskonnas toimuva ning enda väärtushoiakute ja tulevikuplaanide vahel.

2.4.2. Kirjanduse (vene õppekeele koolile) õppeaine kirjeldus

Kirjandus on õppeaine, milles arendatakse peamiselt ilukirjandusele tuginedes õpilaste lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalseid loomevõimeid. Väärtkirjanduse ja rahvaluule tõlgendamise ning analüüsi kaudu kujundatakse õpilaste esteetilisi ja eetilisi hoiakuid, rikastatakse tundemaailma, aidatakse neil isiksusena kujuneda, leida oma identiteet ning luua ainuomane maailmapilt.

Õppeaine kaudu arendatakse õpilaste oskust süveneda teksti mõttesse, mõista loetu problemaatikat ja analüüsida iseseisvalt kirjandusteost, tuginedes vajaduse korral ajaloolis-kirjanduslikele ning teoreetilistele teadmistele. Õpetuse käigus ühendatakse teksti praktiline analüüs ja tõlgendamine, mille kaudu kujundatakse kirjandusteose emotsionaal-hinnangulist vastuvõttu ning kasvatatakse kultuurset lugejat, kes suudab ära tunda tõelise kunstiteose.

Õppeaines on prioriteet vene kirjanduse, sealhulgas rahvaluule käsitlemine ning õpilaste etnilise päritolu ja kultuurilise kuuluvusega seotud kirjanduse käsitlemine. Mitmekultuurilisuse, sallivuse ning lugupidava suhtumise kujundamine teistesse rahvuskultuuridesse eeldab armastust ja austust oma rahvuskultuuri vastu ning arusaamist selle kohast maailma kultuuripärandis. Eesti ja väliskirjanike teoste käsitlemine toetab rahvuskirjanduste omavaheliste seoste ja vastastikuse mõju mõistmist ning üldnimilike väärtuste omaksvõttu.

Kirjandusteoste valiku põhikriteeriumideks on kunstiväärtus, humanistlik suunitlus ning positiivne mõju õpilastele, teoses püstitatud probleemide aktuaalsus õpilaste kõlbelisel kasvatamisel ning sallivuse kujundamisel. Valides kirjandusteoseid lugemiseks ja tunnis käsitlemiseks, peetakse silmas õpilaste eakohaseid psühholoogilisi ja intellektuaalseid võimeid ning huve, õpilaste elukogemust ning arutlemiseks sobivaid teemasid ja probleeme. Oluline on käsitletavate kirjandustekstide žanriline mitmekesisus.

Kirjanduse ainekava eeldab käsitletavate kirjandusteoste problemaatika mõistmist, oma suhtumise kujundamist teostes avanevatesse probleemidesse, osalemist arutlustes loetu üle, teiste arvamusega arvestamist ning oma arvamuse argumenteeritud kaitsmist. Kirjandusteose kui kunstiteose mitmeplaaniisuse tõttu võib iga kirjandusteksti vaadelda erinevatest probleemidest ja vaatenurkadest lähtudes, mis võimaldab ka varem käsitletud teemade ja teoste juurde tagasi pöörduda.

Kirjandusteoste käsitlemine põhikoolis põhineb loomingulisusel, kommunikatiivsusel ja stadiaalsusel. Loomingulisuse põhimõte eeldab tegevuslikku lähenemist kirjandusteosele, kusjuures põhirõhk on õpilaste loomingulise potentsiaali igakülgse arendamisel. Kommunikatiivse lähenemise raames vaadeldakse õpet dialoogilise protsessina, milles õpilased on täisväärtuslikud osalejad. Ka kirjandusteose kunstilist vastuvõttu mõistetakse kui kommunikatiivset tegevust. Kirjandusteoste käsitlemise stadiaalsuse põhimõte eeldab õppe igas etapis selliste didaktiliste ülesannete rakendamist, mis vastavad õpilaste esteetiliste vajaduste ning loominguliste võimaluste tasemele. Teoreetiline külg on kirjandusõpetuses minimaalne, sest faktiteadmistest tähtsam on äratada ja hoida lugemishuvi ning arendada tõlgendusoskust.

Kirjandusteoste käsitlemisel omandavad õpilased vajalikud ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ning õpivad tundma ja kasutama kirjandusmõisteid. Lugemisvara valikul arvestatakse vene, eesti ja maailmakirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanreid esindavate proosa-, draama- ja luuleteoste põhjendatud proportsioone. Terviklikult käsitletavate teoste soovitusliku valiku hulgast saab õpetaja koostada loendi, lähtudes klassi huvist, õpistiilist ja -võimekusest. Tervikkäsitlemiseks mõeldud teoste seast valib õpetaja igas klassis käsitlemiseks vähemalt neli.

Õppetegevuse spetsiifilised valdkonnad on teksti lugemine, teksti ümberjutustamine, teksti mõtestamine ja analüüs, kujundliku mõtlemise ja keelilise ilmekuse arendamine ning loominguline tegevus, sealhulgas loovtööde kirjutamine ja kuulajatele esinemine.

Kirjandusõpetus seostub peaaegu kõikide õppeainetega, esmajoones aga vene keelega ja kirjanduse lähialadega (ajalugu, folkloor, teater, film, kujutav kunst) ning toetab õppesisu kaudu õppekava läbivate teemade käsitlemist ja võtmepädevuste saavutamist. Läbivate teemade käsitlemise iseloom, sügavus ja raskuspunkt on klassiti erinev ning paljuski seotud kirjandusteoste valikuga. Taotletakse, et loetud ilukirjandustekstide põhjal arutledes suhestuksid õpilased käsitletavate teemadega.

Õppesisu käsitlemisel teeb aineõpetaja valiku arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud osaoskuste õpitulemused, üld- ja valdkondlikud ning ainealased pädevused on saavutatavad.

2.4.3. Kirjanduse (vene õppekeelega koolile) õppe- ja kasvatusesmärgid II kooliastmes (5. ja 6. klass)

Õpilane:

- 1) mõistab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja teiste rahvaste kultuuri tutvustajat;
- 2) omandab ilmeka lugemise tehnika, loeb ladusalt jõukohase keerukusega teksti ja saab sellest aru;
- 3) koostab loetu kohta plaani ja teeb selle alusel ümberjutustuse, avaldab loetu kohta arvamust;
- 4) määrab kirjandusteose teema, idee ja kompositsiooni;
- 5) mõistab autori positsiooni suhtumises kujutatud kangelastesse ja sündmustesse;
- 6) iseloomustab tegelasi, võrdleb neid ja põhjendab, miks on nende tegevusalad ühiskonnas vajalikud ja väärtuslikud;
- 7) määrab loetud teose žanri ja liigi;
- 8) suudab loetust teadlikult ja emotsionaalselt kõnelda ja kirjutada;
- 9) kasutab vajaliku info saamiseks sõnaraamatuid, raamatukogukataloogi ja internetti.

2.2.4. Kirjanduse (vene õppekeele koolile) õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

Lugemine ja ümberjutustamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) on läbi lugenud vähemalt kaheksa eakohast eri žanris kirjandusteost;
- 2) loeb kirjandusteksti lususalt ja mõtestatult;
- 3) teab loetud teose autorit, sisu ja tegelasi;
- 4) tutvustab loetud teost ning kõneleb oma lugemismuljetest ja -elamustest.
- 5) jutustab loetud tekstist koostatud plaani järgi;
- 6) jutustab loetud tekstist kokkuvõtlikult.

Õppesisu

Eesmärgistatud lugemine, esialgne (ettevalmistav) lugemine, ositi lugemine. Uuesti ülelugemine teatud eesmärgiga, hoiakuga jne. Lugemistehnika: intonatsioon, pausid, tempo.

Teoste iseseisev lugemine oma valikul.

Teksti ümberjutustamine üksikasjalikult, lühidalt, koostatud plaani järgi, kommenteerimiselementidega, tegelase vaatepunktist lähtudes. Jutustamine kunstniku või õpilaste endi loodud illustratsioonide alusel. Iseseisvalt loetud teoste tutvustamine klassikaaslastele.

Teksti mõtestamine ja analüüs

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) koostab kirjandusteksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- 2) määrab teksti põhiteema ja idee;
- 3) eristab pea- ja kõrvaltegelasi;
- 4) toob välja teose tegelastevahelise konflikti ja selle tekkepõhjused;
- 5) avaldab loetud teose kohta arvamust, põhjendab seda näidetega tekstist ja igapäevaelust.

Õppesisu

Mälu- ehk faktiküsimuste ja fantaasiaküsimuste koostamine. Küsimustele vastamine oma sõnastuses ning tekstile toetudes (tsiteerimine).

Teksti plaani koostamine. Kavapunktide pealkirjastamine ühe sõna, väite, küsimuse või tsitaadiga.

Teksti põhiteema ja idee määramine. Arutlemine samasuguse teema kajastuse üle varem käsitletud teostes.

Isikliku arvamuse sõnastamine, väljendades suhtumist teose teemasse ja ideesse. Illustratiivsete näidete toomine tekstist ja igapäevaelust.

Tegelaste või tegelasarühmade vahelise põhikonflikti väljatoomine, selle tekkepõhjuse ja lahendusvõimaluste selgitamine. Kirjeldatud sündmuste koha ja aja ning nende põhjuse-tagajärje seose väljatoomine.

Faabula ja süžee, pea- ja kõrvaltegelased, jutustamine esimeses ja kolmandas isikus.

Sõnavara ja väljendusoskuse rikastamine. Kunstiliste detailide märkamise, tundmatute sõnade ja väljendite selgitamine.

Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted. Põhiandmed autorite, kõnealuste teoste loomise ajastu ning neis kujutatud aja kohta.

Suuline rahvalooming, rahvaluule žanrid: muinasjutt, vanasõna, kõnekäänd, mõistatus, legend (pärimus). Müüdid. Muinasjuttude liigid: imemuinasjutt, olustikuline muinasjutt, loomamuinasjutt. Kunstmuinasjutt. Fantaasiajutt.

Kunstiteose teema ja idee. Süžee ja faabula. Kompositsioon, selle põhielemendid: ekspositsioon, tegevuse areng, kulminatsioon, lahendus, epiloog.

Eepika, lüürika, draama. Kirjandusžanrid: jutustus, novell, valm, poeem. Näidend, tegelased, repliik.

Looduskirjeldus, interjäär, portree. Kunstiline detail.

Luulekeele iseärasused. Kahesilbiline värsijalg. Kujutus- ja väljendusvahendid: epiteet, võrdlus, metafoor, isikustamine, hüperbool. Allegooria. Huumor ja satiir.

Kujundliku mõtlemise arendamine ja töö keelelise ilmekusega

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid (epiteetid, hüperboolid, metafoorid, isikustamine, võrdlused), tunneb mõisteid *riim* ja *värsimõõt*;
- 2) kasutab oma tekstides kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid.

Õppesisu

Vanasõna, kõnekäänd, metafoor, riim, värsimõõt, allegooria, sümbol.

Epiteetide, võrdluste, isikustamise äratundmine ja mõistmine kirjandustekstides ning kasutamine oma kõnes. Metafoori äratundmise ja kasutamise võimalused. Sümbolika ja allteksti lihtsamad näited. Koomilised elemendid tekstis.

Vanasõnade ja kõnekäändude tähendus, võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega.

Riimide leidmine ja loomine, kahesilbilise värsijala tundmine.

Kujundite kasutamine loovtöodes.

Loominguline tegevus ja esinemine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjutab eri liiki omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavas ja jutustavas vormis, ning lühiarvamusi loetud teose kohta;
- 2) esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti või näidendi rolliteksti;
- 3) esitab kaaslastele omaloodud teksti.

Õppesisu

Omaloomingulised tööd:

- 1) proosavormis (muinasjutt, lühikesed jutustava iseloomuga jutud, õpitud vanasõnadel ja kõnekäändudel põhinevad jutud, looduskirjeldused, interjöörikirjeldused);
- 2) luulevormis (luuletus etteantud riimidega jm);
- 3) loetud teoste alusel (tegelaste dialoog, uus lõpp jutule, kiri kirjandusteose tegelasele, lühike hinnang loetud teosele või arvustus).

Esinemisoskus: luuletus, katkendid proosa- ja draamateostest, omaloodud tekstid. Dialoog kuulajaskonnaga.

Kirjandustekstide valik

II kooliastmes käsitletavat tekstid ja tervikuna loetavad teosed kajastavad üldinimlikke väärtusi. Kirjandusteoste valikul arvestatakse ka järgmisi II kooliastmes arutamiseks sobivaid teemasid ja probleeme.

Raamatu roll inimese elus. Kirjandus kui sõnakunst. Kirjandus ja teised kunstiliigid. Kultuuride mitmekesisus. Lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja rahvastesse. Erinevused ja sarnasused kommetes, traditsioonides, usus.

Hea ja kurja probleem. Kõlbeline ideaali väljendumine suulises rahvaloomingus. Ustavus, julgus, tööarmastus, õiglus, arukus rahva ettekujutustes. Elulaadi, elukogemuse, elutarkuse peegeldumine rahvaluuleteostes.

Kõlbeline jõud kokkupuutes inimlike pahedega. Usk õigluse võidusse. Väline ja sisemine ilu. Eluvaate valik: kas elada endale või teha rõõmu teistele? Eluraskuste ületamine – headuse ja õigluse võidu kohustuslik tingimus? Kõlbelisuse poeetilised tunnid. Inimlik tänulikkus ja tänamatus. Kasvatamatud ja harimatud meie keskel. Teod kui inimese väärtuse mõõt. Üksindusprobleem.

Ajalooline sündmus kui rahvusliku uhkuse aine. Minevik, tänapäev, tulevik. Elu ja selle sünged küljed. Enda väärtuse tunnetamise probleem. Inimese vastutus oma käitumise ja tehtud otsuste eest. Argus ja lipitsemine kui ajatud omadused.

Kodumaa poeetiline kujund. Kodumaa looduse ilu. Inimese ja looduse harmoonia. Idee inimese ja looduse ühtsusest. Loodusesse säästva suhtumise vajalikkus. Suhtumine loomadesse kui kõlbelisuse mõõt. Inimese vastutus loodushoiu eest.

Perekond, suhted pereliikmete vahel. Põlvkondade järjepidevus.

Sõprus ja osavõtlikkus. Õiglase ja ebaõiglase maailma tunnetamine. Lugeja kaasatundmine ja kaasaelamine kui enese tunnetamine ja kasvatamine. Karakterite omapära ja nende kokkupõrge. Vastastikuse abi osutamine ohumomendil kui täiskasvanulikkuse tunnus. Rõõm tehtud tööst.

Koolielu naljakast vaatenurgast.

Soovituslik loend teoste terviklikuks käsitlemiseks.

Rahvaluule. Müüdid (1–2). Vene muinasjutud. Eesti muinasjutud. Mõistatused. Vanasõnad ja kõnekäänud. Paikkondliku algupäraga (nt Tallinna) legendid

Ilukirjandus. Ivan Krõlovi valmid; Aleksandr Puškini luuletused, „Dubrovski”; Mihhail Lermontovi luuletused, „Mtsõri”; Lev Tolstoi „Lapse jõud”, „Kaukaasia vang”; Ivan Turgenevi „Bežini aas”; Anton Tšehhovi „Lapsed”, „Poisikesed”, „Kaštanka”; Leonid Andrejevi „Kussaka”; Ivan Bunini luuletused; Vsevolod Garšini „Muinasjutt kärnkonnast ja roosist”; Juri Kazakovi „Teddy”, „Vaikne hommik”; Aleksandr Kuprini „Valge puudel”, „Tapper”; Konstantin Paustovski „Kass-varas”, „Vana kokk”, „Vanamees jaamaeinelaia juures”; Vladimir Nabokovi „Malts”; Juri Oleša „Kolm paksu”; Vladimir Solouhhini „Tasuja”; Jevgeni Švartsi „Alasti kuningas”; vähemalt kaks uudisproosateost õpetaja valikul; kaks vabalt valitud luulekogu;

Harri Jõgisalu „Rästik”, Jaan Krossi „Mardileib”, Eno Raua „Roostevaba mõök”, Jaan Rannapi „Agu Sihvka annab aru”, Friedebert Tuglase „Siil”, vähemalt üks paikkondliku autori proosa- või luuleteos;

Hans Christian Anderseni „Tigu ja roosipõõsas” ja „Ööbik”, Rudyard Kiplingi „Kass, kes kõndis omapead”, Ernest Seton-Thompsoni „Snap”, Mark Twaini „Tom Sawyeri seiklused”, John Tolkieni „Kääbik”, O. Henry „Viimane leht”, Oscar Wilde'i „Tähepoiss”.

2.4.5. Kirjanduse (vene õppekeelega koolile) õppe- ja kasvatusesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) loeb eakohast eri žanris ilukirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendab lugejaoskusi;
- 2) mõistab käsitletud kirjandusteoste ideelis-kunstilisi iseärasusi ja iseloomustab nende žanrilist eripära;
- 3) märkab kirjandustekstis õpitud kõnekujundeid/troope, selgitab nende rolli tekstis ja kasutab neid oma tekstides;
- 4) avaldab arvamust loetud teoste kohta, iseloomustab teoste põhiprobleematikat arutluselementidega kirjandis või arvustuses;
- 5) loeb ilmekalt kirjandusteoseid (või katkendeid), järgides kirjakeele hääldusnorme;
- 6) iseloomustab üldjoontes õpitud kirjandusvoole ja -suundi, kõrvutab vene ja maailmakirjanduse temaatiliselt lähedasi teoseid;
- 7) kasutab kooli ja linna raamatukogu ning interneti teabe otsimiseks etteantud teemal ning oma valikul vastavalt vajadusele.

2.4.6. Kirjanduse (vene õppekeelega koolile) õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

Lugemine ja ümberjutustamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) on lugenud läbi vähemalt 12 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost;
- 2) loeb kirjandusteksti lodusalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist;
- 3) tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme, sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega;
- 4) oskab loetut ümber jutustada eri konkreetsusastmes ja eri vaatepunktidest.

Õppesisu

Erinevad lugemisviisid: aeglane lugemine, kommenteeriv lugemine. Proosatekstide ja lüroepiliste tekstide kompositsiooni eri tasandite analüüs. Mõtestatud ilmekas luulelugemine.

Erinevad ümberjutustamise viisid: üksikasjalik, üldistav, fragmentaarne, varem kokku lepitud viisil. Isiklik suhtumine ümberjutustatavasse teksti. Oma arvamuse esitamine ja kaitsmine.

Jutustamisel kahe või mitme žanrilt erineva teksti elementide sidumine.

Teksti mõtestamine, analüüs ja interpretatsioon, kujundlik mõtlemine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) määrab teose põhiprobleemid ja idee;
- 2) arutleb klassikaaslastega loetud teose üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust;
- 3) leiab teoste võtmesündmused ja põhjuse-tagajärje seosed;
- 4) iseloomustab teose tegelasi;
- 5) toob välja erinevad tegelaste karakteriseerimise viisid;
- 6) määrab autori suhtumise teose tegelastesse;
- 7) määrab autori suhtumise teoses kujutatud sündmustesse;
- 8) arutleb klassikaaslastega loetud teose üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust;
- 9) leiab kirjandusteostest kõnekujundeid/troope (epiteet, võrdlus, metafoor, metonüümia, hüperbool, litootes) ning selgitab nende rolli kirjandustekstis;
- 10) kasutab kõnekujundeid oma tekstides.

Õppesisu

Teksti mõistmine ja tõlgendamine: võtmesõnade leidmine, tegelaste vaatepunkti väljaselgitamine, tekstis autori positsiooni määramine jne

Arutlemine teoses püstitatud teemal: isikliku arvamuse väljendamine teksti sisu ja struktuuri kohta, oma seisukohtade argumenteerimine ja kaitsmine teosele viidates ja seda tsiteerides

Analüüs ja interpreteerimine. Teose liigendamine süželisteks fragmentideks, plaanide koostamine, teose erinevate süželistate funktsioonidega (kirjeldus, portree või psühholoogiline karakteristika, monoloogid ja dialoogid) episoodide väljaselgitamine, episoodide valimine varem kokkulepitud viisil

Kirjandusteose struktuur. Süžee ja kompositsioon, tegelaskonna struktuur, teksti stilistilised karakteristikud
Proosateose kompositsioon. Kirjeldavad ja jutustavad elemendid, nende roll. Põhjuse-tagajärje seosed proosajutustuses

Eri žanris teoste kunstispetsiifika. Lühijutt. Novell. Jutustus. Ajalooline romaan/jutustus. Proosaluuletus. Lüüriline miniatuur

Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted.

Personaaž, tegelane, prototüüp, teose põhikonflikt.

Inimene kui peamine loomingulise mõtestamise objekt kirjanduses. Kirjandusteos kui autori looming, kirjaniku fantaasia produkt.

Autori, jutustaja ja kirjandusliku kangelase vahekord teoses. Eepilise teose kangelane, lüüriline kangelane, tegelane draamas. Autobiograafiline jutustus.

Tegelase karakteristika: sotsiokultuuriline, psühholoogiline, väline. Tegelase ajalooline ja kultuuriline tingitus. Tegelase biograafia ja evolutsioon. Tegelase süželistate funktsioonide määramine, tegelaste vastastikuste suhete analüüs. Tegelaskõne (monoloog ja dialoog). Erinevate teoste tegelaskujude võrdlus (ajaloolis-kultuuriline, autoripoeetika võrdlus). Tegelase karakteri loomise vahendid: portree, autori iseloomustus, kõneline iseloomustus, olukorra kirjeldus. Draamateose tegelaste kujutamise iseärasused.

Põhikonflikti olemuse määramine (sotsiaalne, eetilise).

Kunstiline ruum ja aeg poeetilises tekstis. Teose ajaloolis-kultuuriline kontekst. Tekst kui kunstiline tervik.

Klassitsism. Romantism. Rahvusromantism. Romantiline kangelane. Realism kirjanduses.

Kirjandussuunad ja -rühmitused 20. sajandi alguse kirjanduses. Uusromantism, uusrealism. Luulekeele uuenemine. Sümbolism, akmeism, futurism vene kirjanduses. Luuletsükkel ja luuleraamat. Käsitletavate kirjandusteoste seostamine peamiste kirjandussuundadega.

Loominguline tegevus ja esinemine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavas ja jutustavas vormis, ning lühiarvamusi loetud teose kohta;
- 2) kirjutab kirjandusteose põhjal arutleva kirjandi, väljendades oma seisukohti ja põhjendades neid näidetega alustekstist või igapäevaelust ning pidades silmas teksti sisu arusaadavust, korrektset vormistust ja õigekirjanõudeid;
- 3) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, taotledes esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust;
- 4) koostab intervjuu;
- 5) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande.

Õppesisu

Eri liiki iseseisvad esitlused: kirjandi või luuletuse esitamine, osalemine diskussioonides loetu üle, lugejapäeviku pidamine, sõnavõtuks või ettekandeks valmistumine.

Eri žanris ning erineva suunitlusega tekstide loomine: essee, kirjand, kirjandusteoste alusel loodud lavastuse ja filmi retsensioon, kõrvutades originaalteksti lavaversiooni või ekraniseeringu omaga. Kirjandusteose teksti n-ö tõlkimine teise kunstiiliigi keelde (eelkõige teatri- ja filmikeelde).

Kirjandusteoste valik, peamised teemad ja probleemid arutlemiseks

III kooliastme kirjandusteoste valikut mõjutab õpilaste suurenenud ajaloolis-kirjanduslike ning kirjandusteoreetiliste teadmiste osakaal. Loetavad tekstid ja terviklikult käsitletavad kirjandusteosed valitakse vene, eesti ja maailmakirjanduse teoste hulgast arvestusega, et esindatud oleksid eri ajastud ja kirjandusvoolud ning kirjanduse eri liigid ja žanrid. Kirjandusteoste valikul arvestatakse ka järgmisi selles kooliastmes arutlemiseks sobivaid teemasid ja probleeme.

Inimese kõlbelised kohustused. Halastuse ja kaastunde probleem. Tunde ja kohuse konflikt. Isikliku kõlbelise valiku probleem. Kõlbelised ideaalid ja elutõde. Isiksuse kõlbeline väärikus

Täiskasvanuks saamine. Sõbrad ja vaenlased. Enesetunnetuse esimesed kogemused. Alaealise suhted täiskasvanute ja eakaaslastega. Põlvkondade konflikt. Nn murdemomentide tähendus inimese isiksuse ja iseloomu kujunemisel. Maailma tunnetamine kui katsumus. Inimese vastutus ümbritseva ees. Pideva enesekasvatuse vajadus. Inimene lähedaste ringis. Peresisesed suhted. Perekond kui tõeliste inimlike väärtuste kese/keskpunkt

Isiksus ja ajastu. Inimese vastutus maailma ees, milles ta elab. Kangelane ajaloo ees. Isiksuse sotsiaalsed palged. Isamaalisus ja vabadusearmastus. Isiklikud ja grupiväärtused. „Oma” ja „võõra” kokkupõrge. Inimese võõrandumine tänapäeva maailmas. Ajatud kõlbelised väärtused

„Oma” ja „võõras” kultuuris. Kultuuride mitmekesisus. Rahvuslikud ja regionaalsed kultuurid. Erinevate rahvaste kombid ja uskumused. Austav suhtumine teistesse kultuuridesse. Rahvuskultuuri eripära, tähendus selle kultuuri kandjatele. Eesti rahvuskultuuri traditsioonide, pärimuste ja kommete säilitamine ja arendamine
Looming kui maailma ümberkujundamise viis. Kunst ja armastus kui inimelu kõrgeimad väärtused. Lüüriline teos kui isikliku maailmapildi peegeldus. Lüüriline kangelane – poeedi „teisik”

Kodanikuühiskond ja rahvusvahelised suhted. Mina kui Eesti ühiskonna täisväärtuslik liige. Minu päritolu. Mineviku, oleviku ja tuleviku seosed minu elus. Ajalooline mälu (ajaloolised sündmused ja traditsioonid, mis kujundavad/moodustavad/loovad ajaloolise järjepidevuse). Suhted teiste rahvustega (kontaktid eesti ja vene rahva esindajate vahel). Sallivus ja austus teise vastu kui rahvusvaheliste kontaktide alus

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Inimene ja loodus. Säästva ja austava suhtumise vajalikkus elus- ja eluta loodusesse. Looduslik tasakaal. Loodus kui üks inimelu kõrgemaid väärtusi

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon. Teabe otsimise ja edastamise võimalused tänapäeval. Internet kui teabeallikas ja silmaringi laiendamise võimalus. Internet kui võimalike ohtude allikas (võrguportaalides käitumise probleemid, keelemõjud). Film ja fotograafia kui ajaloo jäädvustamise (säilitamise) viisid

Soovituslik loend teoste terviklikuks käsitlemiseks.

Aleksandr Puškini luuletused, „Kapteni tütar”, „Belkini jutustused”; Mihhail Lermontovi luuletused; Nikolai Gogoli „Revident”, „Sinel”; Fjodor Dostojevski „Valge ööd”; Lev Tolstoi „Lapsepõlv”, „Poisipõlv”; Ivan Turgenevi „Mumuu”, proosaluuletused; Fjodor Tjuttševi luuletused; Afanassi Feti luuletused; Nikolai Leskovi „Metsloom”; Anton Tšehhovi „Kameeleon”, „Paks ja peenike”; Aleksandr Bloki luuletused; Anna Ahmatova luuletused; Vladimir Majakovski luuletused; Aleksandr Kuprini „Junkur”; Maksim Gorki „Vanaeit Izergil”, „Inimeste seas”; Leonid Andrejevi „Noorsugu”; Mihhail Bulgakovi „Koera süda”, Vladimir Nabokovi „Juhus”; Jevgeni Švartsi „Draakon”; Aleksandr Solženitsõni „Küll on kahju”; Mihhail Šolohhovi „Inimese saatus”; Aleksandr Vampilovi „Kohtumine”, Vassili Šuksini „Naljatilik”; vähemalt kolm uudisproosateost õpetaja valikul; kolm vabalt valitud luulekogu.

Kreutzwaldi „Kalevipoeg”, Eduard Bornhöhe „Tasuja”, Lydia Koidula luuletused, Oskar Lutsu „Kevade”, Eduard Vilde „Nende poeg”, Friedebert Tuglase „Väike Illimar”, Mati Undi „Hüvasti, kollane kass”, vähemalt üks paikkondliku autori proosa- või luuleteos.

Daniel Defoe „Robinson Crusoe”, William Shakespeare'i „Romeo ja Julia”, Byroni luuletused, Walter Scotti „Ivanhoe”, Arthur Conan Doyle'i „Tantsivad mehikesed” ja „Punapeade Liit”, Jack Londoni „Valgekihv” ja „Teelolijate terviseks”, Richard Aldingtoni „Kangelassurm”, Ray Bradbury „Veldt”.